

GERİCİLİK VE PİYASALAŞMA KISKACINDA EĞİTİM

İlerici Kadınlar Derneği Eğitim Komisyonu'nun Notu:

2023 yılının Ocak ayında tamamlanan ve yayına hazırlanma süreci sırasında raporumuzun içeriğinde yer alan başlıklara ek olarak siyasi iktidar tarafından 6 ve 20 Şubat 2023 deprem felaketleri ile 14-28 Mayıs 2023 seçimleri sonrasında eğitimde gericileşme hamlelerine yenileri eklenmiştir. Seçimler sonrası oluşan ve Cumhuriyet karşıtlığı ve gericilikte birleşen Cumhuriyet Dönemi'nin en gerici ve sağcı TBMM bileşiminden de cesaret alan siyasi iktidarın çeşitlenerek artacağı görünen bu hamlelerini raporun girişine eklemeyi uygun buluyoruz. Hazırlanmış olan raporun, bu doğrultuda, en az altı ay, en çok bir yıllık (12 aylık) periyodlarla güncellenmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

- 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi sonrasında ailelerini kaybeden çocukların, kişisel güvenlikleri açısından Çocuk Mahkemeleri tarafından barınma tedbiri kararı alınmadan ve Çocuk Koruma Kanunu'nun 10. maddesinde düzenlenen "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından, kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemler derhâl alınarak çocuk, resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir." Hükmü hiçe sayılarak çeşitli tarikatların yurtları ile bunlarla bağlantılı bazı şahısların evlerine verildikleri ortaya çıktı.
- Diyanet İşleri Başkanlığı bir cuma hutbesinde, laikliği bir kez daha alarak mesai ve okul saatlerinin cuma namazına göre ayarlanması çağrısı yaptı.
- İstanbul'da 237 okul Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın yönetiminde yer aldığı Türkiye Gençlik Vakfı (TÜGVA)'ya tahsis edildi. Böylece TÜGVA, devlet okullarında yaz boyunca dini eğitimler düzenleyebilecek.
- Haziran 2023'te Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan "Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum" isimli ÇEDES projesi kapsamında İzmir ve Eskişehir'de 842 lise ve ortaokula "manevi danışman" adı altında din hizmetlerinde çalışan imam ve vaizler görevlendirildi.
- "Keşke şeriatı övecek kadar bilgim olsaydı" diyen Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, ilkokuldan itibaren kız ve erkek çocukları için ayrı okullar hedefini "ailelerin isteği" diyerek gerekçelendirerek iktidarın karma eğitimi ortadan kaldırma planını ortaya koydu.
- İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü sorumluluğundaki Çocuk Evleri'nde kalan ve devlet korumasındaki çocuklar, 40 günlük tarikat kampına gönderildi.

Raporda ayrıntılı bir biçimde ortaya konan piyasa ve gericilik kısıkaçı toplumu giderek daha fazla sıkıştırırken, siyasi iktidarın son aylardaki hamleleriyle laik ve bilimsel eğitimi tamamen ortadan kaldırmayı hedeflediği bir kez daha açıkça gözler önüne seriliyor.

Ülkemizde 1980'lerle başlayan ve 2000'lerden itibaren kapitalizmin hızla özüne dönüşünü yaşadık, yaşıyoruz. 1980'lerle birlikte "Kapitalizmin piyasaları, her şeyin çaresini bulur!" sloganı ile dünya ölçeğinde yeni "sermaye rejimleri" kuruldu. Sermayenin bu yeni birikim modeliyle birlikte uygulanan politikalar dünya genelinde eğitimde piyasalaşmayı hızlandırarak kamusal eğitimi büyük oranda tasfiye etti.

1980 sonrası ülkemizde de böyle bir rejimin kuruluşuna doğru adım atıldı. Bu kuruluş için gerekli olan, geri ideolojik formlar toplumsal ve siyasi alanda emekçileri teslim alacak şekilde egemen hale getirildi. Bu alanda 1980 ile başlayan ve 90'larla devam eden özelleştirme ve piyasalaştırma, AKP ile birlikte

hızlandırılmış, eğitim tamamen sermayenin ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu yeniden yapılandırmada, sermayenin politikalarına dinci gericiliğin eşlik edeceği şekilde mekanizmalar oluşturulmuş, piyasacılık ve gericilik eğitim alanında da birbirini besleyecek şekilde işletilmiştir. **Bu durumun beceriksizlik veya basiretsizlik olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Siyasi iktidarın 20 yıldır eğitim alanında yürüttüğü uygulamalar, bilinçli ve bütünlüklü politikalar bütünüdür ve hedefi tam da karşı karşıya olduğumuz tablodur.**

Ülkemizde de eğitim, sağlık, bakım hizmetleri, barınma gibi birçok başlık piyasaya, yani sermayenin kâr hırsına devredilince bunlar, emekçi halkın ve çocuklarının hakları olmaktan çıkıp onların yaşamlarında yaratılan krizin ana kaynakları haline gelmiştir. Eğitimde AKP öncesi var olan, ancak, AKP ile birlikte son 20 yılda hızlanan, piyasalaşma ve ona eşlik eden gerici kuşatma, toplumsal dönüşümün önemli araçları haline getirilmiştir. Özelleştirme ve piyasalaşma furyası 2000'lerle hızlanarak devam ederken, gericilik siyasette ve toplumsal ilişkilerde güçlenmiştir. Kamuya ait eğitim kurumlarında hizmetlerin neredeyse tamamına yakını ticarileştirilmiş, eğitim kurumları birer ticari işletmeye dönüştürülmüştür. Eğitime kamudan ayrılan finansman tasfiye edilerek, bu finansman emekçi ve yoksul ailelerin üzerine yüklenmiştir.

Özel eğitim kurumlarının ve faaliyetlerinin desteklenmesi ve sayılarındaki büyük artış, devlet okullarının ve genel olarak eğitimin niteliğinde büyük bir düşüşü de beraberinde getirmiştir. Bu nitelik düşüşünün etkileri hem ulusal hem de uluslararası değerlendirme ölçütleri ile çok net gözlemlenebilmektedir. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavlarındaki başarısızlık, ülke içi sınavlardaki soru hırsızlıkları, üniversite sınavlarındaki başarı oranları, temel bilimlere olan ilginin azalması, öğrencilerin başarısızlıkları, üniversitelerimizin dünya üniversiteleri sıralamasında yer alamamaları gibi kolayca erişilecek temel göstergeler bile eğitimin ne durumda olduğunu gözler önüne sermektedir.

Laik, bilimsel, eşit, parasız ve nitelikli eğitim her yurttaşın temel hakkıdır. Eğitim, temel hak olmanın yanı sıra toplumsal dönüşümü gerçekleştiren en önemli unsurdur. Siyasi iktidarın elindeki en önemli ideolojik aygıttır. Eğitimi iktidarın bilerek ve planlayarak niteliksizleştirdiği ortadadır ve sonuçları gözlemlenebilmektedir. Kanıtları toplumsal yapıda ve ilişkilerde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de eğitimin niteliksizleşmesini gözler önüne seren gerçekler vardır; diploması olsa da liyakati olmayan yöneticiler, bölgeler ve cinsiyetler arası süregelen eşitsizlik, zihnen ve bedenen hazır bulunmadıkları halde dini eğitime maruz kaldıkları için korkan-itaat eden-düşünemeyen çocuklar, kadınların ikinci sınıf ya da sadece çocuk doğurması gereken varlıklar olarak görülmesi, yoksulluğun ve işsizliğin giderek artması, bu koşullarda yetişmesine rağmen okumayı, düşünmeyi öğrenmiş olan insanlara yapılan baskılar, hak arama bilincinin güç kazanma çabasına evrilmesi, bilimden uzaklaşan toplumun ortaçağ alışkanlıklarına geri dönmesi ve tüm bunların arasında sınıfsal çelişkileri doğal ve öbür dünyada halledilecek bir konu olarak gören insanlar...

Sonuç olarak toplum, tarikat yurtlarında yanan, taciz ve tecavüzle karşılaşan çocuklar, bu yurtlardaki baskıya dayanamayıp intihar eden gençler, başlarına örtü takmayı özgürlük zanneden kadınlar, bir kadına kaç çocuk yapması gerektiğini söyleyen ve yaşını sorarak çocuk yapma yetkinliğini denetleyen yöneticiler, ülkeye, ülke ekonomisine, üretime hiçbir katkısı olmayacak eğitim çeşitlerinin yüceltilmesi, hafızlık alaylarının ve zikir törenlerinin sokakları işgal etmesi, ülke üretimine ve insani gelişkinliğe katkısı olabilecek mesleki eğitimin tamamen sermayeye teslim edilmesi ve üniversitelerin araştırma ve bilimsel gelişmelerinin sermaye ve onun iktidarı tarafından belirlenerek ülke yararına bilimsel üretimden tamamen uzaklaştırılmasını seyreder haledir.

İşte yukarıda saydığımız nedenler ve sonuçlar bizi bu raporu hazırlamaya, hem üyelerimizin hem de toplumun bu konudaki bilgisine katkı koymak için çalışmaya yöneltmiştir. Sorunlar çok çözüm önerileri ise açıktır aslında. Sonda söyleyeceğimizi şimdi söyleyelim laiklikten asla vazgeçmeyerek çocuklarımızı, gençlerimizi kadınlarımızı bu iktidardan, bu gericilikten, bu ortaçağ karanlığından kurtarmak için mücadelemizi, sosyalizm mücadelemizi sürdüreceğiz.

EĞİTİMİN DURUMU

Kamusal eğitimin büyük oranda tasfiyesiyle birlikte kamu kaynakları özel okullara ve eğitim alanındaki bütün özel kurumlara teşvik adı altında aktarılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) her yıl açıkladığı örgün eğitim istatistikleri, devlete ait ilkokul ve ortaokul sayısının azaldığını, özel ilkokul, ortaokul ve lise sayısının ve bu okullara yönlendirilen öğrenci sayısının dikkat çekici bir şekilde arttığını göstermektedir.

2020 yılı Kasım ayında dönemin Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, TBMM'de Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde yaptığı sunumda Türkiye'deki özel okul sayısının toplam okul sayısına oranının yüzde 20,2'ye ulaştığını açıkladı.¹

TABLO 1. 2021-2022 Öğretim Dönemi Resmi ve Özel Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	RESMİ				ÖZEL			
	OKUL	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	Öğrenci/ Öğretmen	OKUL	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	Öğrenci/ Öğretmen
OKUL ÖNCESİ	7.878	1.527.051	39.908	38	6.246	357.953	23.234	15
İLKOKUL	22.480	5.122.012	275.767	19	2.039	311.889	34.710	9
ORTAOKUL	16.651	4.776.467	337.433	14	2.284	344.657	39.314	9
İ.H Ortaokul	3.451	710.264	47.968	15	-	-	-	-
GENEL LİSE	3.529	2.288.707	135.470	17	3.231	424.165	58.119	7
İHL	1.693	521.264	51.765	10	-	-	-	-
MESLEK LİSESİ	3.969	1.603.639	135.355	12	379	139.569	8.598	16
Toplam	59.651	16.549.404	1.023.666	16	14.179	1.578.233	163.975	10

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerinden derlenmiştir.²

2021-2022 MEB istatistiklerine bakıldığında ise özel okul resmi okul oranının toplamda yüzde 26 olduğu görülmektedir. **Tabloda da görülebileceği gibi özel sektöre ait genel lise sayısı neredeyse devlete ait genel lise sayısına erişmişken (aradaki fark sadece 298), hiç İmam Hatip Lisesi bulunmamaktadır.³ İsteddiği her yasayı değiştiren iktidarın özel sektöre bu okulları açma izni vermemesinin, sadece "bahane" olduğu düşünülmektedir. Özel okul resmi okul oranı ortaöğretimde yüzde 91'i bulmaktadır.** Özel sektör ikinci olarak okul öncesi eğitimde faaliyet göstermektedir. Okul öncesindeki özel okul resmi okul oranı ise yüzde 79'dur (hesaplamaya ilkokul bünyesinde faaliyet gösteren ana sınıfları katılmamıştır). Mesleki eğitimdeki oranın yüzde 9'larda olmasına şaşırılmamalıdır çünkü raporumuzda ayrı bir başlıkta okunacağı gibi mesleki eğitim zaten ağırlıklı olarak özel sektörün hizmetine verilmiştir. Özetle, kamu kaynaklarının eğitim yatırımlarındaki payının büyük düşüşüyle birlikte özel okullara sağlanan teşvikler, sermayenin kendi ihtiyaçları ve kârları doğrultusunda, eğitim alanındaki müdahalesini yaygınlaştırmış ve güçlendirmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2021-2022 örgün eğitim istatistikleri kamusal eğitimdeki büyük tasfiyeyi gözler önüne sererken özel okullarla birlikte tarikat ve cemaatlere bağlı okullara verilen teşviklerdeki artışı da

ortaya koymaktadır. Eğitim-İş ve Eğitim-Sen'in 2021-2022 yılsonu çalışmaları, özel okullara verilen teşviklerin ve gerici uygulamaların artışına işaret etmektedir. 3 Ağustos 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan, *MEB'in Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle* özel okulların öğrenci kapasitesi yüzde 25'e kadar artırılmıştır. Buna göre özel mesleki ve teknik liselerde kapasite yüzde 25, özel fen ve sosyal bilimler liselerindeki kapasite yüzde 13,3 artırılmaktadır.

Eğitimde piyasalaşmanın sonucu sadece ekonomik değildir. Bu dönüşüm bir yandan tarikat ve cemaatlerin bu alanda etkinliğini arttırmakta diğer yandan rekabetçilik, bireysel kurtuluş, piyasanın mutlaklığı gibi kültürel bir formasyonu yaygınlaştırmakta, öğrencileri ve velileri müşteri haline getirmektedir. Bir yandan gerici, diğer yandan piyasacı ideolojik bir tahakküm alanı kurmaktadır.

Eğitimin piyasaya devrine eşlik eden bir süreç olarak Eğitim Birliği fiilen ortadan kaldırılmış, bilimsel ve laik eğitim, dini içerikli müfredatla ikame edilmiş, protokoller ve yasal düzenlemelerle eğitim kurumları vakıf ve dernek adı altında tarikat ve cemaatlerin yönetimine ve müdahalesine açık hale getirilmiştir.

AKP'den büyük destek alan cemaat ve tarikatların yolu, eğitim alanında bir yandan yasal düzenlemelerle diğer yandan ise maddi yardımlar ve belediyelerin gayrimenkul tahsisi ile açılmaktadır.

Emekçi ailelerin çocukları seçenezsiz bırakılarak bir yandan vakıf ve dernek adı altında tarikat ve cemaatlerin okul ve yurtlarına, diğer yandan imam hatiplere mahkûm edilmektedir. "Dindar ve kindar nesil yetiştirme" hedefi, emekçi yoksul ailelerin çocuklarını piyasa ile dinci gericilik arasında sıkıştırırken, ucuz emek gücü olarak sömürü çarklarına da mahkûm etmektedir.

Dinselleşme ve özelleştirmeye dayanan AKP Eğitim Modeli, dinselleştirmeyi imam hatip okulları, seçmeli görünümlü din dersleri ve 2017'de değiştirdikleri en gerici en ümmetçi öğretim programı ile yaparken, özelleştirmenin yaygınlaşması için özel okullar teşvik adı altında hazineden aktarılan kaynaklarla desteklenmiş, kamu okullarına yatırım yapılmayarak köhne hale getirilen kamu okullarından özel okullara geçiş hızlandırılmıştır. Kamu okulları ödenek beklerken MEB Bütçesi'nden milyonlar Maarif Vakfı gibi yandaş vakıflara aktarılmıştır.

AKP iktidarı kentlerde özel okullara teşvik verirken kırsalda ise köy okullarını ve yatılı bölge okullarını büyük oranda kapatarak bu bölgelerdeki öğrencileri bir yandan nitelikli eğitimden mahrum bırakmış öte yandan tarikat ve cemaatlere ait olan vakıf ve dernek gibi örgütlenmelerin yurtlarına mahkûm etmiştir.

Resmi rakamlara göre, büyük bölümü 4+4+4 düzenlemesi sonrası olmak üzere, geçtiğimiz 20 yıl içinde 20 bin 245 köy okulu kapatılmıştır.⁴ MEB verilerine göre 2020-2021 eğitim öğretim yılında köylerde 3 bin 897 okul öncesi, 5 bin 363 ilkokul, 2 bin 672 ortaokul, 226 lise, toplamda ise 12 bin 158 okul bulunmaktadır. Birlikte olmadıklarını varsaysak bile (genellikle ana sınıfı düzeyindeki okul öncesi eğitim kurumları ilkokulların içindedir) Türkiye'nin yaklaşık 10 bin köyünde okul bulunmadığı, öğrencilerin taşınmalı eğitime dâhil olduğu düşünülebilir. Köylerde "öğrenci yok" denilerek okullar kapatılmakta ama Kur'an kursları çoğalmaya devam etmektedir. 2021 yılı sonu verilerine göre köylerde ilkokuldan daha fazla tam 6 bin 226 Kur'an kursu bulunmaktadır⁵.

Kırsal bölgelerdeki çocukların eğitim alması için kurulan yatılı bölge okulları da köy ilkokulları ile aynı kaderi paylaşmış 235 yatılı okul kapatılmıştır. 2002'de 521 yatılı ilköğretim bölge okulunda 278 bin 448 olan öğrenci sayısı 2016'da 341 okul, 94 bin 455 öğrenciye, 2021'de ise 286 okul 57 bin 50 öğrenciye

düşmüştür. 2002 yılından bu yana yatılı okulların sayısı yüzde 40,1, öğrenci sayısı ise yüzde 79,51 oranında düşmüştür.⁶

Eğitime ve Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Bütçe Hızla Azalmaktadır

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılıyla 2022 yılları arasında MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay giderek azalmaktadır. MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay 2002 yılında yüzde 17,18 iken bu rakam 2020'de yüzde 4,65'e düşmüştür. 2022 için öngörölmüş olan rakam ise yüzde 8,05'tir. Merkezi bütçe yatırım ödeneğinden 2002 yılında MEB'e ayrılan pay yüzde 22,34 iken 2022 yılı için bu oranın yüzde 11,51'e gerilediği, 20 yılda eğitime ayrılan bütçenin yüzde 50 oranında düştüğü görölmektedir.

MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki payı giderek düşmektedir. 2014 yılında MEB bütçesinin GSYH'ye oranı yüzde 3,19 iken 2022 yılında yüzde 2,39'a kadar gerilemiştir. Bakanlık bütçesinin merkezi bütçe içindeki payı 2015 yılında yüzde 13,11, 2016'da yüzde 13,38, 2017'de yüzde 13,18, 2018'de yüzde 12,13 ve 2019'da yüzde 11,84'e, 2021'de yüzde 10,91'e, 2022'de ise yüzde 10,79'a gerilemiştir. MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki payının sürekli azalması ailelerin eğitim harcamalarının artmasına neden olmuştur. Öte yandan MEB bütçesinin yaklaşık yüzde 81'i personel giderleri ile SGK primi giderleri oluşturmaktadır. Sözleşmeli ve ücretli öğretmenlik gibi düşük ücretli ve güvencesiz istihdamın artışı ise AKP iktidarının eğitim politikasında personel giderlerini de ortadan kaldırmaya dönük adımlarını ortaya koymaktadır. Bütün bu rakamlar bize nitelikli eğitim için gerekli olan sağlıklı ve güvenli okul, derslik, malzeme, yeterli öğretmen ve hizmet personeli için herhangi bir kaynak ayrılmadığını göstermektedir.

Öte yandan MEB bütçesinin önemli bir kısmının okul öncesi ve ilköğretim okullarını kapsayan, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne ayrıldığı ve bu müdürlüğün bütçesinin bir önceki yıla göre yüzde 23 arttığı görülse de, yukarıda bahsedilen personel ve SGK harcamaları bu alan için de geçerlidir. Bunun yanı sıra, Nisan 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevlerini yüklenerek eğitimde tarikat ve cemaatlerle işbirliğini güçlendirmesi hedeflenen MEB bünyesindeki Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün bütçesi önceki yılın bütçesine göre yüzde 30 civarında artırılmıştır.

2022 yılına ait olan MEB özel okul teşvik bedelleri her öğrenci için 3 bin TL ile 4 bin 800 TL arasında değişiklik göstermektedir. Bu yıl için özel okullara verilen devlet desteği okul öncesi kademesinde her öğrenci için 3 bin 290 TL, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri için 4 bin 165,92 TL, 7.,8.,10.,11. ve 12. sınıf öğrencileri için ise 4 bin 849,72 TL olmuştur.

AKP'nin devlet okulları için ayırdığı kaynak giderek azalmakta, kamu kaynakları da özel okullara aktarılmaktadır. Devlet okullarının ticarileşmesi, emekçi aileler üzerindeki yükü arttırmaktadır. Ağır ekonomik krizin derinleştirdiği hayat pahalılığı ve yüksek enflasyon, alım gücünü düşürerek, toplumun geniş kesimlerinin ve çocuklarının sağlıklı beslenmesi üzerinde de olumsuz etki yapmaktadır.

Türkiye'de örgün eğitimde yaklaşık 19 milyon öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilere uzun süredir okullarda beslenme olanağı sağlanmamaktadır. Ekonomik krizin ağır koşulları altındaki milyonlarca dar gelirli aile, çocuklarına evde sağlıklı beslenme olanağı sağlayamadığı gibi, çocuklar okulda beslenme çantası veya kantin yoluyla da sağlıklı gıdaya erişememektedir. Yetersiz ve dengesiz beslenme en önemli sağlık sorunları arasındadır. Soruna tüm yaş gruplarında rastlanmakla birlikte, özellikle okul çağı

çocuklarda beslenme ayrı bir önem taşımaktadır. Bu yaş grubu çocuklar biyolojik olarak devamlı değişim içerisinde oldukları için enerji ve diğer besin öğeleri gereksinimleri daha fazladır. Yeni dokuların gelişebilmesi için daha fazla miktarda ve iyi kalitede protein, vitaminin ve mineralin gerekli olduğu bilimsel bir gerçektir.

Eğitim-İş sendikası; Bursa'da 17 ilçedeki okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki resmi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle bir araştırma gerçekleştirmiştir. Toplam 2 bin 167 öğretmenin inceleme, gözlem ve tespitlerinin derlenmesiyle raporlaştırılan *Öğrencilerde Sağlıklı Beslenme Düzeyi Araştırması*'na göre⁷:

- Her 100 öğrenciden 31'inin evde kahvaltı yaptığı, 44'ünün beslenme çantası ya da kantin yoluyla okulda kahvaltı yaptığı, 25'inin ise herhangi bir yolla kahvaltı yapmadığı tespit edilmiştir.
- Her 100 öğrenciden yalnızca 10'unun düzenli olarak süt içtiği tespit edilmiştir.
- Her 100 öğrenciden yalnızca 13'ünün her gün düzenli olarak yumurta yediği tespit edilmiştir.
- Her 100 öğrenciden 7'sinin **besleyici gıdalar** (süt, meyve, sebze vb.) ile beslendiği, 93'ünün ise **unlu mamuller** (simit, poğaç, tost vb.) ile beslendiği belirlenmiştir.
- Her 100 öğretmenden 97'si öğrencilerinin düzenli ve dengeli beslenmediğini belirtmiştir.
- Her 100 öğretmenden 88'i öğrencilerinin yeterli fiziksel / zihinsel gelişim düzeyinde olmadığını, belirtmiştir.
- Okul kantinlerinde öğrenci başına harcama ortalaması günlük 82 Kuruş olarak belirlenmiştir.
- Okul kantinlerinde satılan simit (ve diğer unlu mamuller) miktarı hesaplandığında **13 öğrenciye 1 simit** düşmektedir.

Öğrencilerde Sağlıklı Beslenme Düzeyi Araştırması göstermiştir ki; her 4 öğrenciden 1'i açtır ve okullarda açlık riski her geçen gün artmaktadır. Araştırmanın sonuçları öğrencilerde sağlıklı beslenme konusuna hızlı çözümler üretilmesinin ülkenin sağlıklı bir geleceğe sahip olabilmesi için önemini farkına varılması ve gerçekçi politikalar üretilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E EĞİTİMDE DÖNÜŞÜM VE GERİCİLİĞİN ETKİLERİ

Osmanlı

Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir "eğitim sistemi" devralmadığımız açıktır. Vakıfların ve hayırseverlerin yüce gönüllüğü aracılığıyla yürütülen eğitim Tanzimat sonrası düzeltilmeye çalışılsa da dünyadaki uygulamaların çok gerisinde kalarak sadece "büyük kentlerle" sınırlı kalmıştır. Yatılı okullar, dini eğitim verilen medreselerin külliyeleriyle sınırlıdır.

Genç Cumhuriyet

Genç Cumhuriyet'e gelindiğinde, bir eğitim sistemi inşa edilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet'in "inkılap kanunları"ndan biri olarak Anayasa madde 174 hükmünde korunan 6 Mart 1924 tarihinde yürürlüğe giren 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla, ülkede o zamana kadar süregelen bir tarafını modern eğitim kurumları olan idadi ve sultani'lerin diğer tarafını ise İslami esaslara göre eğitim veren medreselerin oluşturduğu karşıtlık ortadan kaldırılmıştır. Tüm eğitim ve öğretim kurumları tek çatı altında toplanarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Temel eğitim kanunu olarak kabul edilen Tevhidi

Tedrisat Kanunu'nun kabulü sonrasında, medreseler, sıbyan mektepleri dahil tekke ve zaviyeler kapatılmış, imamlık ve hatiplik gibi dinsel hizmetleri görececek memurların yetiştirilmesi için İlahiyat Fakülteleri açılmış ve böylece, çağdaş, laik, bilimsel, kadın-erkek eşit şartlarda karma, herkes için ve parasız eğitim sisteminin ülkede hayata geçirilmesine çalışılmıştır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla ilk ve ortaöğretimde sağlanan gelişme, 1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nin kurulması ile yüksek öğrenime ulaştırılmıştır. 17 Nisan 1940 Köy Enstitüleri Yasası ile sadece kentlere değil köylere de eğitim ve Cumhuriyet götürülmesinin yolu açılmıştır. Bu dönemde tarım politikasının geliştirilebilmesi için ekonomik olarak köye girilmesi gerekmektedir. Bunun için ise yeni bir örgütlenme, bu örgütlenmeyi sağlayabilecek bir aydınlanma hamlesi gereklidir. 1937'de köy eğitimleri yasası ile başlayan süreç 17 Nisan 1940'ta "Köy Enstitüleri Teşkilî (Kuruluşu)" hakkındaki yasayla tamamlanmıştır. Bu yasanın 1945 yılındaki "Çiftçiye Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocakları Kurulması hakkında kanun tasarısı"ndan bağımsız olmadığını, 1940 ve ardından 1942 ile başlayan eğitim, aydınlanma ve yeni bir örgütlenme olan Köy Enstitüleri ile birlikte 1945'te üretim ve mülkiyetteki dönüşümü öngören hamlenin bütünlüğünü ve karşısındaki sınıfsal direnci görmek önemlidir.

1950 Sonrası

Cumhuriyet'in ilk yıllarında dev adımlar atılarak oluşturulan Cumhuriyet Eğitimi, 1946'dan sonra gerilemiş, 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti'nin Türkiye'yi "Küçük Amerika" yapma düşü ile halkçı özelliğini yitirmiş "seçkinci" özellikler almaya başlamıştır. Laik ve bilimsel eğitimden ödünler verilmeye başlanmış, 1954'te Köy Enstitüleri'nin kapatılması ve ABD ile başlayan yakın ilişkilerin etkisiyle kamusal eğitim yavaş yavaş yok olmaya, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra da ırkçı, dinci özelliklere sahip yapı daha belirgin olarak görülmeye başlamıştır.

12 Eylül Sonrası

12 Eylül 1980 sonrası, 24 Ocak Kararları doğrultusunda Turgut Özal Hükümeti tarafından hazırlanan 5. Beş Yıllık Plan'daki "Devlet-işçi-işverenin katılacağı mesleki yaygın eğitim fonu kurulacaktır", "Özel okullar teşvik edilecektir", "Eğitim hizmetlerinin maliyetine katılma uygulamalarına başlanacaktır" ifadeleri ile 6. Beş Yıllık Plan'daki "Üniversite-sanayi işbirliğini tesis edecek hukuki, ekonomik ve yapısal düzenlemeler geliştirilecektir.", "Doktora ve yüksek lisans tez konularının öncelikle sanayinin ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanması özendirilecektir" ifadeleri eğitimde özelleştirme hedefini açıkça ortaya koymaktadır.

Bunun yanı sıra 12 Eylül (1982) Anayasası ile 1981'de kurulan YÖK anayasal bir kurum haline gelirken, özel okulların kanun kapsamındaki yönetmeliklerle düzenleneceği, kâr amacı gütmeyen vakıflara yükseköğretim açma izni verileceği kabul edilmiştir. Böylece 1984 yılında YÖK'ün kurucusu ve başkanı İhsan Doğramacı, Bilkent Üniversitesi'ni vakıfları aracılığıyla kurmuştur. 1980'lerde eğitimde özelleştirme saldırıları anayasa, yasa ve yönetmeliklerle önemli yol kat etmiştir. Özel okul açacak kişi ve kuruluşlara kamu arsalarının tahsis edilmesi, yükseköğretimde öğrencilerden katkı payı alınması, ilk ve ortaöğretimde öğrencilerden para toplanmaya başlanması bunlar arasında sayılabilir. Üniversitelerin bilimsel özerkliğini ortadan kaldıran YÖK bu akademik kurumları denetleme ve zapturapt altına alma işleviyle sermayenin ihtiyacına uygun bir üniversite kurma mekanizmasını hayata geçirme konusunda önemli bir yapıdır.

1990'lı yıllarla birlikte MEB'in uluslararası sermayenin kurumlarıyla imzaladığı protokoller ve hizmet anlaşmaları ile AB ile uyum çerçevesinde girilen süreçler eğitimde piyasalaşma ile sermaye egemenliğinin güçlendirilmesine büyük alan açmıştır. Böylece sermayenin yeni birikim ve ihtiyaçları

doğrultusunda oluşturulan politikalar eğitimin, yine sermayenin istihdam ihtiyacına göre yapılandırılmasını sağlamıştır.

TÜSİAD'ın 1994 yılında yayınladığı Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji Raporu eğitimin piyasalaşmasını, ticarileşmesini ve sermayenin ihtiyacı olan gelecek nesillerin insan tipine dair talebini ortaya koymaktadır. Bu belge daha sonra 1996 yılındaki yeni YÖK Yasa Tasarısı'na da adeta bir stratejik belge olarak altyapı sağlamıştır. Söz konusu yasa tasarısında temel sorun "üniversitelerin mevcut yapısının, uluslararası pazarın kalite standartlarına tam anlamıyla uyum sağlamakta zorlanması" olarak tespit edilmektedir. Yeni üniversite modeli olarak ise eğitimin piyasa ilişkilerine göre tanımlandığı, sermayenin eğitimin içeriğine, üniversitenin akademik işleyişine, mali ve idari yapısına, doğrudan içerisinde yer alarak müdahale ettiği bir yapı ortaya konmaktadır.

AKP İktidarı

2002'de AKP'nin tek başına iktidara gelmesiyle asıl tahribat yaşanmış; sınava dayalı, gerici, piyasacı, dinci AKP eğitimi tüm eğitim alanını kuşatmıştır. "Ben ülke kaynaklarını pazarlamaya geldim" sözüyle iktidara gelen anlayış piyasaya işçi, girişimci ve rekabetçi insan yetiştirmek için politikalarını hayata geçirmiştir. İktidara geldikleri 2002 yılında açıkladıkları 'Acil Eylem Planı' ile İmam Hatip Lisesi çıkışlıların üniversitelerin her bölümüne girememesi gerekçesiyle yasalarda, yönetmeliklerde değişiklik yaparak en acil konunun laik-bilimsel eğitime saldırıp Cumhuriyet Eğitimi'ne karşı AKP Eğitimi'ni hayata geçirmek olduğunu göstermişlerdir.

MEDRESELER – SIBYAN MEKTEPLERİ VE KUR'AN KURLARI

AKP'nin eğitime ilişkin temel politikalarının hangi kavramlar üzerinden ele alınabileceği sorusunun cevabı oldukça açıktır: Yukarıda da ifade edildiği gibi gericilik ve piyasalaşma. Belirtmek gerekir ki ülkemizde eğitimde gerici ve piyasacı politikalar, sadece AKP iktidarı dönemine ait değildir. 1950'lerden itibaren cemaatler tarafından birçok yerde Kur'an kursları ve örgün eğitim kurumları açılmıştı. Bununla birlikte bu iki başlık, Türkiye'de eğitime 12 Eylül 1980 darbesiyle daha fazla nüfuz etmeye başlamış ve AKP'nin 2002 yılında iktidara gelmesi sonrasında ise büyük bir ivme kazanmıştır.

Erdoğan 2012 yılında, AKP Gençlik Kolları Kongresi'ndeki konuşmasında Necip Fazıl'a verdiği referansla: "*Dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, kalbinin davacısı bir gençlikten bahsediyorum*" diyerek, nasıl bir gençlik istediklerini tarif etmişti. Yaratılmak istenen nesil, düşünmeden ve sorgulamadan uzak, dini referanslarla donatılmış, kendisinden istenileni yapan kindar ve dindar gençliktir. Erdoğan'ın sözünü ettiği bu nesli yetiştirmek için eğitimde gerçekleştirilen dönüşüm ise elbette 2012'den önce başlamıştır.

AKP, ilk önce Millî Eğitim Bakanlığı'nda belirli bir deneyime sahip eski kadroları tasfiye etmiş, ardından da kendi kadrolarını yerleştirerek eğitim politikalarını hayata geçirmenin ilk adımını atmıştır. 2002 yılında AB'ye uyum bahanesiyle müfredat değişiklikleri yapılmaya başlanmış ve 2011 yılında ise 652 sayılı KHK ile Millî Eğitim Bakanlığının yapısı değiştirilmiş ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Bakanlığın önemli birimlerinden biri haline getirilmiştir. Yine aynı yıl, 653 sayılı KHK ile 1999 yılında getirilen Kur'an kurslarına 5. sınıftan sonra gidilmesi koşulu kaldırılmış ve küçük yaşta çocukların Kur'an kurslarına gönderilmelerinin önü açılmıştır. 2012 yılında ise zorunlu eğitimi kesintiye uğratan, ilkokul yaşını bir yaş küçülten 4+4+4 eğitim sistemi yürürlüğe girmiş, seçmeli derslerin neredeyse hepsi din derslerine dönüştürülmüş, imam

hatip okullarının sayıları artırılmış, bu okulların cazip hale gelmesi için en iyi binalar bu okullara tahsis edilmiş, kız-erkek öğrencilerin ayrı sınıflarda eğitim alması yaygınlaştırılmıştır. Yine “değerler eğitimi” seminerleri adı altında TÜGVA, Hizmet Vakfı ve Ensar Vakfı gibi cemaatlerle protokoller imzalanarak tarikatların örgün eğitime daha da yerleşmesi sağlanmış ve okul öncesi eğitim dönemi de dahil olmak üzere çocukların dini eğitim alacağı ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) denetimine bırakılan kurumların önü açılarak bu tarikatların okul öncesi dönem dahil tüm eğitim sistemini ele geçirmesinin önü açılmıştır.

Cumhuriyet’le kurulmak istenen laik, bilimsel ve demokratik eğitim sisteminin aksine, ülkemizde gerici örgütlenmeler tarafından gençlerin İslami referanslara göre uzun zamandır yetiştirildiği bir gerçektir. Günümüzde ise bu uygulama devlet eliyle okul öncesi yaşa, indirilmiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi AKP, eğitimdeki karşı devrimci süreci bir yandan 4+4+4 eğitim sistemiyle gerçekleştirmeye çalışırken, bunun tamamlayıcısı olarak Cumhuriyet’in kurumları karşısında Osmanlı eğitim kurumları övgüsüyle sıbyan mekteplerinin, medreselerin ve Kur’an kurslarının yaygınlaşmasını teşvik etmektedir.

Okul Öncesi Eğitime Alternatif Sıbyan Mektepleri ve Örgün Eğitime Alternatif Medreseler

Kur’an kursları, sıbyan mektepleri, medreseler, yasa dışı olmasına rağmen devletin “denetimsizliği” nedeniyle uzun süredir, sessiz sedasız varlıklarını sürdürmekteyken bu durum 2013’teki yasallaştırma girişimiyle değişmiştir. Kur’an kursuna gitme yaş sınırlaması kaldırıldıktan sonra *Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*’nde de değişiklik yapılmıştır. Bu yönetmeliklerle Millî Eğitim Bakanlığı’nın Kur’an kursları üzerindeki denetim yetkisi kaldırılarak kurslar tümüyle Diyanet İşleri Başkanlığı’na devredilmiştir. Böylece eğitim sistemi, Tevhidi Tedrisat Kanunu’na açıkça aykırı olarak, Osmanlı dönemindeki ikili yapıyı hatırlatır şekilde yeniden düzenlenmiş, 4+4+4 sistemiyle birlikte de dini eğitim veren sıbyan mekteplerinin/medreselerin daha fazla önü açılmıştır. Bu kurumlar tamamen devletin denetimi dışında, tarikat ve cemaatlere bırakılmış durumdadır.

Neredeyse her cemaatin vakıf ve dernekler üzerinden medreseleri ve anaokulu olarak kabul edilen sıbyan mektepleri bulunmaktadır. Örneğin; İsmailağa cemaatine *yakın* olanlar tarafından 1997’de İstanbul’da kurulan Erenler Vakfı, Fatih Medreseleri Vakfı, Huzurlu Gönül Eğitim Vakfı, Nur tarikatına bağlı Zehra Vakfı’na ait birçok sıbyan mektebi ve yaz Kur’an kursu yanında, medreseler de bulunmaktadır. Osmanlı’da olduğu gibi sıbyan mekteplerine 4 yaş 4 ay 4 günlük çocuklar alınmaktadır. Örneğin, Fatih Medreseleri’nin web sayfasındaki İslami eğitim kısmındaki açıklamalarında “Fatih Medreseleri; 4 yaş 4 ay 4 günlük iken başlayıp, son nefese kadar devam eden, Kur’an-ı Kerim ve Dini ilimleri kabiliyetine göre öğreten ve yaşatan bir eğitim kuruluşu”⁸ olarak tanımlanmaktadır.

Cemaatlere ait hafızlığa hazırlık veya Arapça öğrenimi adı altında devam eden medreseler ise adeta zorunlu eğitime ve üniversiteye alternatif oluşturmaktadır. Örneğin; Erenler Vakfı’nın eğitim kurumlarına bakıldığında, kendi eğitim sistemini oluşturduğu, İslami öğretisi doğrultusunda lisans hatta doktora programı niteliğinde eğitimlerin yer aldığı görülmektedir. Sıbyan mektebi, yaz kursları, hafızlık kursları yanında; 1 yıl Kur’an-ı Kerim ve temel dini bilgiler, 4 yıl Arapça ve Şer’i ilimler, 1 yıl tekâmül eğitimi verilmektedir. Bu 5 yıllık eğitimi bitirenlerden “hak edenler” için ise 4 yıl ihtisas eğitimi (ilm-i kelam, hadis ve hitabet alanlarında) bulunmaktadır. Söz konusu eğitimlere ilişkin bilgilerin yer aldığı Vakfın web sitesinde nasıl bir eğitim sistemi ve gençlik yaratılmak istendiği şu sözlerden de anlaşılmaktadır:

Batılı eğitim sisteminin en iyi taklitçisi ve takipçisi olmakla yarışıp övünürken taliplerine verdikleri unvanlarla (doktorluk, doçentlik vb.) onları bir seraba meftun etmektedirler. Bu anlayışın, İslam

*düşmanlarının sepetini doldurmak olduğunu fark edemediğimiz gibi, arabı ve acemiyle kendi mukaddesatımıza, değerlerimize, geçmişimize, kitabımıza, üstadımıza, mabedimize ve mabudumuza karşı saygıyı da yitirmiş olduk. Acı bir gerçektir ki; hürmet etmediğimiz değerlerimize başkalarının saygı göstermesini bekleme hakkımız yoktur. Bu anlayış ve bakış acısıyla kadim zamanlarda olduğu gibi, medreselerimizde ilim-amel-ihlâs bir bütün olarak algılanmaktadır. Gecesi olmayanın gündüzü de olmaz bilinciyle, Allah Rasulü'nün her sünnetini ihya edecek bir gençlik yetiştirme çabasındayız. Şer'i ilimleri öğrenen talebelerimiz, tasavvuf meşrebine ve azimle amel bilincine sahip üstadlarımız tarafından sürekli yapılan teşviklerle amel neşvesine de sahip olmaktadır.*⁹

Ayrıca, tarikat ve cemaatler siyasal ve mali açıdan öyle güçlenmiş durumdadır ki, velilere çocuklarının zorunlu eğitim yerine bu medreselere gitmesi karşısında devlet hiçbir müdahalede bulun(a)mamaktadır. Örneğin, İsmail Saymaz'ın bir haberine göre, İstanbul Sarıgazi'de İsmailağa cemaati mensubu eşinden ayrılan bir baba, iki kız çocuğunun velayetini almasına ve çocuklarının bu cemaatin medreselerine gönderilmemesi ve örgün eğitim kurumlarına gitmesi için mahkeme kararı çıkartmasına rağmen, Millî Eğitim Bakanlığı çocukları kaydetmemiş ve hiçbir yetkili çocukları bu kurumlardan almak için harekete geç(e)memiştir.¹⁰ Sadece bu tek vaka bile çocukların ve gençlerin cemaat/tarikatların eline terk edildiğinin açık bir göstergesidir.

Millî Eğitim'in Piyasaya ve Diyanet'e Terk Ettiği Okul Öncesi Eğitim

Sermaye saldırılarından en büyük zararı gören okul öncesi eğitim kurumları, kreşler olmuştur. Maliyetlerinden kurtulmak isteyen sermaye, çocuk bakımını da ailenin omuzlarına yüklemiştir. Okul öncesi eğitim ve kreşler 1990'lı yıllarla birlikte hızla piyasaya devredilmiş, AKP iktidarıyla birlikte "kadının yeri evi" anlayışıyla kamuya ait kreşlerin sayıları hızla düşürülürken, işyerlerine kreş açma zorunluluğu gevşetilmiş, açmayan işyerlerine cezalar büyük oranda hafifletilmiştir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'na dayanılarak 2013 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre işverene 150'den fazla kadın çalışanın olması halinde 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve bakılması, emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için kreş açma, 100-150 kadın çalışanın olması halinde emzirme odası kurma zorunluluğu getirilmiştir. Kreş açma yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverene, az tehlikeli işyerleri için 2 bin 317 TL, tehlikeli işyerleri için 3 bin 90, çok tehlikeli işyerleri için 4 bin 635 TL gibi hiçbir yaptırımı olmayan "cezalar" getirilmiştir.

Türkiye'de 0-6 yaş aralığındaki çocukların yüzde 86,7'sinin bakımı ailenin, dolayısıyla annenin omuzlarına yüklenmiştir. Kamusal ve ücretsiz bir hak olan kreşler piyasaya devredilmiştir. Piyasadan satın alınır hale gelen bu bakım hizmetinin ücretleri son derece yüksek ve niteliği düşüktür.

MEB'in, 2020-'21 eğitim öğretim yılsonu verilerine göre, resmi okul öncesi eğitim kurumu sayısı 24 bin 458 (2 bin 894 resmi anaokulu, 2 bin 338 MEB'e bağlı olmayan anaokulu, 19 bin 226 anasınıfı), öğrenci sayısı ise 1 milyon 320 bin 463'tür. Öte yandan Türkiye'de özel okul sayısının en çok olduğu eğitim kademesi okul öncesi eğitimidir. 2020-'21 eğitim öğretim yılı sonu itibarıyla faaliyet gösteren 13 bin 501 özel okulun 5 bin 320'si (yüzde 39'u) özel okul öncesi eğitim kurumudur.¹¹

MEB dışındaki kurumlara bağlı olan 2 bin 338 kamu kreşindeki toplam öğrenci sayısı ise 53 bin 804'tür. Yasalara göre, işletmelerde çalışanların 0-6 yaş arasındaki çocuklarının sayısı elliye geçtiğinde kamu kurumları kreş açabilse de iktidar bu uygulamayı yerine getirmediği gibi, "verimsizlik" gerekçesiyle var olanları da kapatmaktadır.¹²

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı 2021 yılına ait "İstatistiklerle Çocuk" verileri okul öncesi eğitim seviyesinde beş yaş net okullaşma oranı, 2019-2020 öğretim yılında yüzde 71,2 iken 2020-2021 öğretim yılında yüzde 56,9'a gerilemiştir.¹³

TÜİK 2021 yılı çocuk istatistiklerine göre 84 milyon 680 bin 273 kişi olan Türkiye nüfusunun 22 milyon 738 bin 300'ünü çocuklar oluşturmaktadır. Bu sayının yaş gruplarına göre dağılımı ise yüzde 26'sı 0-4 yaş grubu, yüzde 29,1'i 5-9 yaş grubu, yüzde 28,3'ü 10-14 yaş grubu ve yüzde 16,5'i 15-17 yaş grubu olarak verilmiştir. Buna göre sadece 0-4 yaş arası nüfus 6 milyona yakındır. Bütün bu rakamlar, milyonlarca çocuğun kreş ve okul öncesi eğitimin dışında yer aldığını göstermektedir.

Diyanet'in 4-6 Yaş Kur'an Kursları

Piyasa ile ortaklaşa büyüyen gericilik, eğitim alanına; önce cemaatler (2013'e kadar FETÖ'nün okulları, anaokulları başta olmak üzere), 2010 sonrasında da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB) yetki alanının yasal düzenlemelerle genişletilmesiyle girmiştir. 2011'de 633 sayılı DİB Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da değişiklik öngören Kanun Hükmünde Kararname ile Diyanet'in Kur'an kurslarına katılımı, kış dönemi için 15, yaz dönemi için 12 olan yaş sınırı kaldırılmıştır. Böylece, DİB büyük bir hızla 4-6 yaş grubu Kur'an kursu sayısını arttırmış, okul öncesi eğitimden ve kreşlerden kamunun el çektiği ve piyasaya devredildiği alanı, Kur'an kursları ile tarikat ve cemaatlerin sıbyan mektepleri doldurmuştur.

Türkiye genelinde DİB'e bağlı yatılı Kur'an kursu sayısının iki binlere ulaştığı, gündüzlü Kur'an kurslarıyla sayının kırk binlerde olduğu açıklanmıştır. Yine DİB'e bağlı 4-6 yaş Kur'an kursu sayısı MEB'e bağlı anaokullarının sayısının iki katına ulaşmıştır, 2021'de MEB'e bağlı toplam 2.894 anaokuluna karşılık DİB'e bağlı 4-6 yaş kursların toplam sayısı beş yılda yüzde 91 artarak 5 bin 575'e çıkmıştır. 2000'de 3 bin olan kurs sayısı, 2013'te Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hayat geçirilen 4-6 yaş yaz Kur'an kursları projesi ile çoğalarak 2018'de 16 bin 200'e ulaşmıştır. 2015 yılında 15 bin 265 olan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci sayısı, 2019 yılında 170 bin 513'e, 2020 yılında ise 181 bin 808'e ulaşmıştır.¹⁴

Ancak bu rakamların gerçeğin altında olduğu, okul öncesi eğitim sayılarına ait sağlıklı veri kaydının, Kur'an kurslarındaki çocuk sayısının MEB'in kayıtlarında bulunmadığı, bunların ötesinde tarikat ve cemaatlere bağlı kurs vb. verilerinin de herhangi bir resmi kaydının olmadığı bir gerçektir.

İl ve ilçelerde müftülükler, yaz Kur'an kurslarını cemaatlerle yaptığı protokollerle yürütmektedir. Müftülüklerin internet sitelerinde, yapılan işbirliklerini görmek mümkündür. Örneğin; İhya İlim Hizmet ve Yardımlaşma Vakfı işbirliğiyle İstanbul Fatih Müftülüğü bünyesinde İskender Çelebi 4-6 Yaş Kur'an Kursu, İstanbul Zeytinburnu Müftülüğü bünyesinde ise Zeytinburnu Sümbül Bahçesi 4-6 Yaş Kur'an Kursu bulunmaktadır. Yine Konya Selçuklu Müftülüğünün, Eğitim Sosyal Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile yaptığı protokol uyarınca Sultan Yıldız 4-6 Yaş Kur'an Kursu faaliyetlerine devam etmektedir.

Söz konusu Kur'an kurslarının tarikat ve cemaatler tarafından finansmanının sağlanması ise herhangi bir denetimin söz konusu olmadığını, dolayısıyla, buralardaki faaliyetlerin tamamıyla cemaatlerin inisiyatifine terk edildiğini de ortaya koymaktadır. Merdiven altı sıbyan mekteplerinin faaliyetleri sürerken, bu yasa dışı eğitim etkinliklerini denetlemek, engellemek yerine, Müftülüklerle 4-6 yaş Kur'an Kursu protokolü imzalanarak adeta sıbyan mektepleri meşru hale getirilmiştir. Kayıt dışı olarak dini eğitim veren sıbyan mekteplerinin sayısı bilinmemekle birlikte, özellikle ekonomik yoksunluk içindeki yerleşim bölgelerinde yoğun olduğu bilinmektedir.

Katip Çelebi Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı araştırma görevlisi tarafından yapılan araştırmada, öğretici kadroların akademik olarak yetersiz ve (internet üzerinden alınan sertifika ile öğreticilik yapılması vb.) kurs binalarındaki alt yapı eksiklikleri olduğu belirtilirken; öğrencilerle yapılan görüşmelerden derneklerin mali desteği olmadan müftülüklerin bu kursları sürdüremeyeceğinin anlaşıldığı, kurstaki masa ve dolapların dernekler vasıtasıyla alındığı ve bu nedenle öğrencilerin derneklerle iyi geçinmek ve onların istediği şekilde hareket etmek zorunda hissettikleri ifade edilmiştir.¹⁵

Gerici Kurumlara Mahkûm Edilenler, Emekçilerin Çocuklarıdır

Kapitalizmin 1980'lerden itibaren özüne dönerek uygulamaya koyduğu neo-liberal politikalarla eğitim sistemini de hızla piyasalaştırması ve yurttaşların kamusal haklarını törpülemesi sonucunda, kamu hizmeti olması gereken ve piyasaya devredilen çocuk bakım hizmetleri parası olmayan emekçi ve yoksul ailelerin çocukları söz konusu olduğunda bu gerici örgütlenmelere havale edilmiştir. Okul öncesi özel eğitim kurumlarının pahalılığı ve kadının çalışma yaşamında yer alabilmesini sağlayan işyeri/kamu kreşlerinin azlığı, emekçilere sıbyan okulları/yaz Kur'an kurslarını alternatifsiz bir "seçenek" haline getirmektedir.

Bunlarla birlikte, emekçilerin sıbyan okullarına/yaz Kur'an kurslarına çocuklarını rahatça gönderebilmeleri için bütün olanaklar sunulmaktadır. Örneğin; sıbyan mektepleri, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı kreşlerin neredeyse yarısı, özel kreşlerinse en çok dörtte biri fiyatına hizmet vermekte, yine çocuklara parasız servis ve yemek sağlanmaktadır. Çocukların bu kurslarda geçirdiği süreler, ebeveynlerin çalışma saatlerine göre esnekleştirilebilmektedir. Vakıf, belediye ve cemaatlerden bağışlar alınarak, maddi gücü olmayan ailelerden ücret alınmaması sağlanmakta ve devletin arazi, bina gibi olanakları bu kurumlara tahsis edilmektedir. Böylece mahallelerde çok sayıda sıbyan mektebi/yaz Kur'an kursu açılarak, aileler için bu kurumlar rahatlıkla ulaşılabilir hale getirilmektedir. Örneğin; MEB'in 2020-2021 eğitim öğretim yılına ait istatistiklerine göre, Ankara'da toplam 120 resmi anaokuluna karşılık; ilçe müftülüklerinin verilerine göre, kentteki sadece altı büyük ilçede Diyanet'in toplam 153 adet 4-6 yaş grubu Kur'an kursu bulunmaktadır. Dolayısıyla, emekçiler, okul öncesi diğer eğitim kurumlarına göre çok daha ucuz olan ve koşullara ilişkin kolaylıklar sağlanan sıbyan mektepleri ve yaz Kur'an kurslarına adeta zorunlu kılınmaktadır.

Gerici Eğitimin Küçük Çocuklarda Yarattığı Tahribat

Sıbyan mekteplerinde ve 4-6 yaş yaz Kur'an kurslarında, soyut kavramları analiz edebilecek yaşta olmayan bu çocuklara, iman, ölüm, ahiret, melek, cin, kabir azabı, cennet, cehennem, günah, şeytan, melek gibi kavramlarla dolu bir endoktrinasyonla çocukların korkarak ve sorgulamadan öğrenmeleri istenmektedir. Ne var ki, küçük yaşta bu tür kavramların öğretilmesi, çocuğun suçluluk duygusuyla tanışmasına ve neyin günah olup olmadığı konusunda akıl karışıklığı yaşayarak içe kapanmasına yol açmakta; bu tür eğitimleri alan çocuklarda, uyku problemi, altını ıslatma, zarar verme davranışları ile konuşma bozukluğu, zekâ geriliği ortaya çıkabilmektedir. AKP iktidarı ise bu sorunların üstünü örtmekte, sorgulamayan, kindar ve dindar nesiller yaratmak için çocukların sağlıklı gelişimlerini göz ardı etmektedir.

Sıbyan okullarıyla ilgili yapılan bir haberde,¹⁶ üç çocuğu olan bir kadın işçinin, sıbyan okuluna verdikten sonra 5 yaşındaki çocuğundaki değişimi/tahribatına ve bu tahribat karşısında devletin sessizliğine ilişkin söyledikleri, çarpıcı şekilde bu durumu ortaya koymaktadır:

Kaynanam tam gün bakmayı kabul etmeyince mahalledeki sıbyan okuluna hem bize yakın hem de uygun diye verdim. Okulda çalışanların düzeyini, aldığı eğitimi hiç sormadım. Bazı günler fazla mesaiye kalınca hiç göremiyordum. Babaannesinde uyuyakalıyordu, sonra da orada kalıyordu. Bu durumun bazen 4 gün bile sürdüğü oluyordu. Sorunları bir hafta sonu fark ettim. Çocuk gece altını ıslatmaya başladı. İçine kapandı, evdeki eşyalara zarar verdi. Baktım çocuğun durumu kötüye gidiyor, hemen işten ayrıldım, daha fazla ilgilendim. Babası da epey uğraştı ama yine de aynı. Okulla konuşalım dedik. Okula gittim, anlattım durumu, onlar da beni suçladı. Zaten bir anne olarak çalışmam doğru değilmiş! Epey tartıştık. Çocuğu okuldan almak istedim, bu sefer beni ikna etmeye çalıştılar. 'Hiç olmazsa çocuk, sizin asla veremeyeceğiniz dinimizi öğreniyor.' dediler. Tamam, ben de istiyorum dinini öğrensin, ama bu çocuk niye bu hale geldi, diye düşünmeden edemedim. Aynı okula bir süre daha devam etti. İşten çıktığım için durumumuz kötüydü. Arada merdiven temizliğine gidiyordum. 5 yaşındaki çocuk bir gün dedi ki: 'Annelerin çalışması günah. Anne ne olur günah işleme, lütfen çalışma. Babam bize baksın, senin paran da günahmış, o parayla bana sevdiğim şeyleri alma.' Şoka girdim. Sonra aldık hemen okuldan. Ben en az iki defa şikâyet ettim bu okulu, tek bir işlem yapılmadı.

İtaat eden, sorgulamayan, kindar ve dindar nesiller yetiştirme amacıyla eğitimin gericileştirilmesi ve tarikatlara açılması, çocuklar ve gençlerin gelişimini olumsuz etkilemekte, psikolojik sorunlar yanında zekâ geriliğine varan gelişim bozukluklarına neden olmaktadır. Devletin bu tarikatların eğitim kurumları üzerinde hiçbir denetim gücü bulunmamaktadır. Bu denetimsizlik, çocukların örgün eğitim yerine belirtilen dini kurumlarda eğitim görmesine, birçok çocuğun şiddet ve tacize uğramasına, erken yaşta ekonomik nedenlerle eğitimi bırakıp çalışmaya başlamasına ve özellikle kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinin daha da yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Örneğin Millî Eğitim Bakanlığı'nın verilerine uyarınca, 2012-2013 eğitim öğretim yılında yüzde 98,9 olan kız çocuklarının okullaşma oranı, 4+4+4 sistemi sonrasında 2020-2021 eğitim öğretim yılında yüzde 93,1'e düşmüştür.¹⁷ Tüm bunlar ortaya koymaktadır ki, dindar ve kindar nesil yetiştirmek için bu gerici eğitim modeli, çocuklarımızın/gençlerimizin gelişimleri için zararlıdır ve geleceklerini yok etmektedir. Geleceğimiz için bu eğitim modelinden kurtulmak, gerici örgütlenmeleri kapatarak laik, bilimsel, parasız ve karma eğitime geçmek bir zorunluluktur.

ÖRGÜN ÖĞRETİMDE GERİCİLİK

Cumhuriyet'in çağdaş, bilimsel, modern toplum yapısına aykırı; itaat eden, ümmetçi toplum yaratma arzusundaki iktidarın önündeki en büyük engel laikliktir. Nitelikli, laik, bilimsel eğitim almış; düşünen, sorgulayan insanlardan oluşan bir toplumdun ümmetçi bir toplum yaratmak imkânsızdır. İşte bu nedenle karşı devrimcilerin en çok tahrip ettikleri alan eğitim alanı olmuş, en yoğun saldırılar eğitim alanında yaşanmıştır. Cumhuriyet ile hesaplaşmak isteyen iktidarlar tasarladıkları siyasal-dinci rejimlerine uygun tebaa yetiştirmek için eğitimi kullanmışlardır.

Piyasacılığın Payandası Gericilik

Eğitim alanındaki dönüşüm bir yandan kapitalizmin ve sermayenin işgücü ihtiyaçlarını karşılamayı öte yandan da bunun sağlanabilmesi için dinci gericilikle kuşakları teslim almayı hedeflemektedir.

Cumhuriyet'in çağdaş, bilimsel, modern toplum yapısına karşı kendi siyasi iktidarının devamını sağlayacak, rant düzenini devam ettirecek "dindar ve kindar bir nesil" projesini hayata geçirecek piyasacı, gerici, siyasal islamcı iktidar, AKP Eğitim Sistemi'ni kurmuş, bir taraftan da emekçileri yoksullaştırarak, çocuklarını cemaatlere mahkum etmiştir.

2012 yılında uygulamaya konan ve 4+4+4 eğitim modeli olarak adlandırılan 222 sayılı *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile birlikte başta TÜRGEV, Ensar Vakfı, TÜGVA, İlim Yayma Cemiyeti, Hayrat Vakfı ve İHH olmak üzere, vakıf ve dernek adı altındaki gerici örgütlenmelerle imzalanan protokollerin sayısında büyük bir artış görülmektedir.

Bu uygulama ile birlikte imam hatip okullarının orta kısımlarının açılarak çocukların 10 yaşından itibaren dini eğitime alınması hedeflenmiş, imam hatip ortaokulları ve liselerinin sayıları ile bu okullardaki öğrenci sayıları 2012 yılından bu yana katlanarak artmış, tarikat ve cemaatlerin bu alana sınırsızca girmelerinin de önü açılmıştır.

Öte yandan birinci kademe eğitimin süresi kısaltılarak, dini temelde bir eğitim yapısı kurulmuş, emekçi ve yoksul ailelerin çocukları bir yandan imam hatip okullarına diğer yandan meslek ve teknik okullara mahkûm edilirken öğrencilerin açık öğretime yönelimi yıllar içerisinde büyük bir hızla artmıştır.

Ortaöğretimde açık öğretim sayıları, çocuk yaşta işçileşmenin de kapısını açmış, sermayenin ucuz işgücü ihtiyacı bir yandan meslek ve teknik okullarla diğer yandan da açık öğrenimle karşılanmaya başlamıştır. Açık öğretimdeki artışın en önemli nedeni 2017 yılına kadar Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi (TEOG) sonucu istemediği halde meslek lisesi ya da imam hatip lisesine otomatik kaydı yapılan öğrencilerin bu okullarda okumak yerine açık liseye kayıt yaptırmalarıdır.

2017 yılından itibaren TEOG yerine uygulamaya konan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ile birlikte ise yüksek puanlı devlet okulları ile özel okulları kazanan öğrenciler dışındakilere "adrese dayalı yerleştirme" uygulamasıyla İmam Hatip Liseleri ve meslek liseleri dışında bir seçenek bırakılmamaktadır. 2022 rakamlarına bakıldığında LGS kapsamındaki merkezi sınava giren öğrencilerin yüzde 18,31'i sınavla öğrenci alan okullara yerleşirken yüzde 81'in üzerinde öğrencinin imam hatip ve mesleki okullardan birini seçmek zorunda kaldığı görülmektedir.

Öte yandan, 2012 yılında MEB'in kuran kurslarını denetleme görevine son verilmesi ve bu kurslardaki yaş sınırının kaldırılması ile birlikte tarikat ve cemaatlerin demek ve vakıf adı altında açtıkları kurum sayısı hızla artmıştır. Aynı tarihte Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerle, MEB'in son verilen denetim yetkisi Diyanet'e devredilmiştir.

2013 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 263. maddesinin yürürlükten kaldırılması ile birlikte kanuna aykırı eğitim kurumu açan, çalıştıran ve bu merkezlerde çalışanlara verilen 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası uygulaması da tarihe karışmıştır. Bugün için bakıldığında 2 milyon civarında çocuk ve öğrenci tarikat ve cemaatlere ait sıbyan mekteplerine, medreselere devam etmekte, yurtlarda/evlerde kalmaktadır.

Yandaş Okullar-Yandaş Vakıflar

2012 yılında uygulamaya konan 4+4+4 eğitim sistemi ile birlikte İmam Hatip Ortaokulları açılarak Öğretim Birliği Yasası çiğnenmiştir. Kız ve erkek öğrencileri birbirinden ayırarak karma eğitime son veren

uygulamaları, ayrımcı ve cinsiyetçi tutumları, partizanca kadrolaşmaları yandaş okul yöneticileri ile de Anayasa-yasa- yönetmelik- evrensel ilkeler çiğnenerek sürmektedir.

Yeni öğretim programında Cumhuriyet, Atatürkçülük ve Laiklik neredeyse yok denecek kadar az yer bulurken, dini öğeler İslam ve Sünnilik üzerine kurulmuş, diğer din ve mezhepler yok sayılmış, dini motiflerle kadınlar sosyal yaşamdan koparılan, iş hayatından uzaklaştırılan, örtülü ve hizmet (itaat) eden bir figür olarak resmedilmiştir. Gerici politikalarının eğitimde kökleşmesini sağlamak için ise partizanca kadrolaşma yaratılmış, bir gecede binlerce eğitim yöneticisi görevden alınarak kıyıma uğratılmış, mülakat sınavı ile liyakatsiz, yandaş kadrolar eğitim kurumlarına yönetici olarak yerleştirilmiştir.

Okulları ve eğitim sistemini dönüştürmek için her çabayı gösteren MEB, okulları liyakatsiz kadrolarla, keyfiyete göre doldurmuş ve Siyasal İslamcı okul yöneticilerine teslim etmiştir. Bu okul yöneticileri, öğrencileri cuma namazına götürmek, okulun duvarlarına Rabia işaretleri asmak, kız ve erkek öğrencilerin öğrenim gördükleri blokları ayırmak, imkân yoksa aynı blokta dersliklerin farklı katlarda olmasını sağlamak, teneffüs zillerini dahi ayırarak bahçede, kantinde bir araya gelmelerini engellemek için birbirleriyle yarışır hale gelmişlerdir. İhtiyaç ve talep olmadığı halde okulları İmam Hatip Okulları'na dönüştürmek için her yolu denemişlerdir. Hatta mahalledeki tek ortaokulu İmam Hatip Ortaokulu yaparak öğrencileri mecbur bırakmışlardır. Devletin tüm olanakları bu okullar için seferber olurken ihtiyacı karşılayacak okul yapmama konusunda ısrar etmişler, depreme dayanıklı hale getirmek için güçlendirme amacıyla yıkılan okulların yerine yenilerini dahi yapmamışlardır.

Bu yandaş yöneticiler, tarikat-cemaat ve vakıflara "değerler eğitimi" adı altında okulların kapısını açmıştır. Gerici eğitim modelini İmam hatipler üzerinden yaygınlaştıran Bakanlık, Ensar Vakfı, İlim Yayma Cemiyeti ve Nur Cemaati gibi oluşumlarla çok sayıda protokol imzalayarak İmam hatipler dışındaki okullarda da tarikat-cemaat eğitimini yaygınlaştırmıştır. İlk kez 2010 yılında başlayan Değerler Eğitimi uygulaması, sonrasında 2014'de Hizmet Vakfı ile imzalanan protokolle yaygınlaşmıştır. Halen birçoğu devam eden bu protokoller eliyle kamusal eğitim alanı, tarikat ve cemaatlerin faaliyet alanı haline getirilmiştir.

MEB, Hizmet Vakfı ile yaptığı protokol kapsamında Türkiye'deki tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarında "seminer" şeklinde okutulacak değerler eğitiminin içeriğini kitapçık haline getirerek 81 ilin valiliğine göndermiştir. Eğitim içeriğini evrensel değerler yerine dini değerler çerçevesinde belirleyen Bakanlık, öğrencilere, "Evlerimizi, yuvalarımızı İslami ölçülerle ve imanın ışığında kurduğumuz takdirde yuvalarımız bir cennet köşesi, saadet ve huzur bahçesi olur", "Dininden ve ahlakından razı olduğumuz bir kimse kızıma ve oğluma talip olursa, kolaylaştırınız, güçlük çıkarmayınız hadisiyle amel etmeliyiz" gibi dinsel ifadelerle akıl ve bilim dışı bir dönüşümü hayata geçirmeye başlamıştır¹⁸.

Eğitimin niteliğini yükseltmek ve çocukların özgür, akılcı ve sorgulayan bireyler olarak yetiştirilmesi için en küçük bir adım atmayan siyasi iktidar, eğitim sistemini kendi ideolojileri ile dinin ve tek bir mezhebin kurallarına göre biçimlendirmeye çalışırken sınır tanımamaktadır.

MEB'deki Cumhuriyet'in tasfiyesi süreci çeşitli yönetmeliklerde yapılan değişikliklerle sürdürülmektedir. 8 Haziran 2017 tarih ve 30090 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren MEB Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ile MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ve MEB Sosyal ve Kültürel Yarışmalar Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Söz konusu değişikliğin ilk göze çarpan amacının, bakanlığın artık politika olarak belirlediği *Atatürk İlke ve İnkılaplarını* adım adım mevzuattan çıkarma gayreti olduğu anlaşılmaktadır. Önceki yönetmelikte, "*Sosyal etkinliklerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılaplarına,*

Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmaktır” şeklinde ifade edilen ve okullarda gerçekleşecek sosyal etkinliklerin bu kapsamda yapılması koşulu ortadan kalkmıştır.

Yönetmelikte bir başka göze çarpan husus, “milli, manevi değerler” vurgusuyla okullarda dini faaliyetler yürütmesi amaçlanan dernek, vakıf, tarikat, cemaatlerin etkinliklerine yasal dayanak yaratma amacıdır. Yönetmeliğe yeni bir kavram olarak eklenen “gönüllüler” ifadesini de bu amaca hizmet edecek bir değişiklik olarak okumak gerekir. Önceki yönetmelikte yer alan “gönüllü veli” ifadesi, bu yönetmelikte gönüllü başlığı altında “veli, kişi, üniversite, kurum ve kuruluşları” olarak tanımlanmış, yani öğrenci ile doğrudan ilgisi bulunmayan kişiler yönetmelik kapsamında okullarda düzenlenecek etkinliklerde başat unsurlar olabilecek duruma getirilmiştir. Böylece “sivil toplum kuruluşu” adı altındaki tarikatlar ve cemaatlere bağlı dernek ve vakıfların herhangi bir protokol yapmaksızın okul öncesinden başlayarak yükseköğretim de dâhil olmak üzere eğitimin bütün kademelerinde faaliyet göstermesi tamamen serbest hale gelmiş, bu dernek ve vakıflar aracılığıyla gerçekleştirilecek faaliyetlerle öğrencilere her türlü dini gezi, faaliyet etkinlik vs. yaptırılması mümkün kılınmaktadır.

2017’de yapılan bu değişiklikten sonra okullarda “milli ve manevi değerleri öğretmek” görevi öğretmenlerden alınmış, tarikat ve cemaat mensuplarına verilmiştir. Bursa’da Eğitim-İş’in yaptığı araştırmada 370 okulda faaliyet gösteren Nur cemaatine bağlı Hizmet Vakfı’nın, 282 gönüllü eğitimcisi olduğu ve bunların yalnızca 89’unun öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarımıza eğitim vermek üzere okullara giren bu kişiler arasında mühendis, mimar, esnaf, ressam, bilgisayarçı, mali müşavir, ayakkabıcı, avukat, ilahiyatçı, teknisyen, emekli, memur, pazarlamacı ve esnaf bulunmaktadır. Bunların dışında eğitim seviyesi bilinmeyen çok sayıda öğretici görevlendirilmiştir. Gönüllü eğitimcilerinin ortak noktası: Aynı tarikatın üyesi olmaları, AKP’nin açık destekçisi olmaları ve AKP politikalarını yaymaya dönük çalışmalar yürütmeleridir. Bu kişiler arasında sosyal medya paylaşımlarıyla, kız çocuklarının küçük yaşlarda örtünmesi çağrısı yapanlar, medrese eğitimine özendirilenler, karma eğitim karşıtı ve laiklik düşmanları vardır.

Devlet taşınmazlarının bu yapılara devri, tarikat ve cemaatlere yurt/etüt merkezi açma imkânı tanınmıştır. Bu adımların hepsine karşı açılan dava sonuçlarına bakılmaksızın MEB, Ensar Vakfı, İlim Yayma Cemiyeti ve Birlik Vakfı ile imzaladığı protokolleri güncelleyerek yoluna devam etmiştir.

MEB’in modern, çağdaş ve laik eğitim karşıtı, Atatürk ilke ve devrimleri ile Cumhuriyetin ve Devrim Kanunları’nın temel ilkelerine aykırı düşünce ve faaliyetleri ile bilinen bu tür vakıflarla işbirliğine gitmesi, ulusal , bilimsel ve laik eğitimin içini boşaltma çabalarının örneğidir.

MEB’in yetki devri anlamına gelen ve Anayasa’ya aykırı olan bu protokoller yargıya taşınmış ve yürütmeyi durdurma kararı çıkmış olmasına rağmen bakanlık protokolleri iptal etmemiş ve gerici derneklerle işbirliğine devam etmiştir.

AKP’nin iktidarıyla birlikte, bugüne kadar, gerici dernek, vakıf, tarikat ve cemaatlerin, diyanet işleri başkanlığının okullardaki faaliyetlerinin MEB’den çok daha fazla olduğu ortadadır. Bugün okullarda faaliyet gösteren vakıf ve derneklerden bazıları şunlardır:

TÜGVA

MEB ve TÜGVA arasında, “Sosyal, Kültürel, Sportif Faaliyetler ile Bilim ve Sanat Faaliyetlerinin Yapılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü” kapsamında anlaşma sağlanmıştır. Bu protokol ile Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan’ın Yüksek İstişare Kurulu Üyesi olduğu TÜGVA ile işbirliği, yargı kararına

rağmen devam etmektedir. Protokolün amacı, “Öğrencilere milli, manevi ve kültürel değerlerin kazandırılması kapsamında kulüp çalışmaları, sosyal, kültürel ve proje yarışmaları düzenlemek” olarak açıklanmaktadır. TÜGVA Yaz Okulu projesi kapsamında bu yıl altıncısı gerçekleştirilen 2022 Yaz Okulu’na 118 bin öğrenci katılmıştır.

MEB ve TÜGVA arasında imzalanan, “Medeniyet ve Değerler Protokolü” kapsamında vakfa okul derslikleri tahsis edilmiştir. Bu çerçevede, 1988 yılında kurulan ve İzmir’in en köklü okullarından olan İzmir Atatürk Lisesi’nin derslikleri vakfın kullanımına sunulmuş, TÜGVA burada, “ders” adı altında İslami eğitim faaliyetleri yürütmüştür.

ENSAR

MEB, Karaman’da 10 erkek öğrenciye cinsel istismarda bulunduğu gerekçesiyle tutuklanan Muharrem Büyüktürk’ün kurs verdiği evlerden ikisinin sahibi olduğu ortaya çıkan Ensar Vakfı’yla da çok sayıda protokol imzalamıştır. Bakanlık Ensar’la, 2017’den itibaren beş yıl geçerli olmak üzere, çeşitli eğitim, seminer ve sosyal etkinlikler düzenlemesine dair işbirliği yapmış, vakfın öğrencilere yönelik yaz okulu, yaz kampı, okuma yarışması, gezi ve seminer düzenlemesine imkân vermiştir. Protokol metninde MEB’in yükümlülükleri, “Protokol kapsamında yapılacak faaliyetlerle ilgili vakıfla ortaklaşa belirlenen kulüplerin ortaöğretim kurumlarında kurulmasına imkân tanır” maddesiyle tanımlanmış ve vakfın, düzenlenecek etkinlikler konusunda il ve ilçe milli eğitim müdürlükleriyle koordineli çalışacağı bildirilmiştir. Ensar Vakfı’na tanınan ayrıcalık yalnızca ortaokul ve liselerle de sınırlı kalmamıştır. Yaygın eğitim veren Halk Eğitim Merkezleri’nin (HEM) kapıları da Ensar’a açılmıştır. Ensar’la Bakanlık arasında imzalanan son protokol, vakfa ülke genelindeki bine yakın HEM’de kurslar düzenleme hakkı tanımıştır. HEM’de düzenleyeceği kurslarda kendi müfredatını oluşturmasına izin verilen Ensar’la imzalanan protokolün ilgili maddesi şöyledir: “Bu protokolün amacı, MEB ile Ensar işbirliğinde yaygın eğitim kurumlarındaki kursiyer ve eğitimcileri ile örgün eğitimdeki öğrenci ve öğretmenlere yönelik sosyal, sanatsal, kültürel, sportif, bilimsel, teknolojik etkinlikler ile ilgili seminerler düzenlemek; proje çalışmaları, yarışmalar ile mesleki ve teknik kurslar düzenlemektir.”

TÜRGEV

AKP’li Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan’ın yöneticisi olduğu TÜRGEV’e de eğitimde sonsuz hareket alanı sağlanmıştır. Bakanlıkla TÜRGEV’in 2016’da imzaladığı protokol, vakfa sağlanan ayrıcalığı gözler önüne sermektedir. TÜRGEV’in öğrencilere sosyal, sportif, mesleki ve teknik kurslar düzenlemesine imkân veren ve masrafların MEB bütçesinden karşılanması kararlaştırılan protokolün yedinci maddesinde, açılacak kurslarda görevlendirilecek eğitimcilerin ücretlerini ödeme sorumluluğunun MEB’e ait olduğu ifade edilmiştir. TÜRGEV’in etkinliklerine katılan öğrencilere dağıtılacak sertifikalarda MEB logosunun kullanılması kararlaştırılmış, imzalanan anlaşmanın kapsamı, “Bu protokol dışında da eğitim alanında ortak projeler uygulanabilir” maddesiyle genişletilmiştir.

OKÇULAR VAKFI

Vakıf ve MEB arasında yapılan anlaşmayla bizzat İstanbul il Milli Eğitim Müdürlüğü binasından salon tahsis edilmiştir. Çok sayıda AKP’li ismin yönetiminde yer aldığı Okçular Vakfı ile imzalanan protokol kapsamında, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü binasında bulunan salon, vakfın kullanımına açılmıştır.

SERVER YAŞAM VAKFI

Kuruluş amacı, “İslam’ı sahih kaynaklara dayalı şekilde her yıl güncel meseleler ile bağdaştırarak insanları aydınlatmak” olarak açıklanan Server Gençlik ve Spor Kulübü, okullarda, “Güzel Ahlak” temalı bilgi yarışmaları düzenlerken çok sayıda öğrenci, ilçe milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla yarışmaya katılmaya teşvik edilmiştir. Nakşibendi Tarikatı’na yakınlığıyla bilinen Server Yaşam Vakfı’nın, MEB izniyle okullarda düzenleyeceği bilgi yarışması için hazırlanan kitapta skandal ifadeler yer almıştır. Yarışma kapsamında öğrencilere dağıtılan, “Edep Mektebi” kitabında müzik dinlemenin haram mı helal mi olduğu konusunda “farklı görüşler” bulunduğu ifade edilirken kadını öne çıkaran filmler için de “kötü sonuçlar doğurur” denilmiştir. MEB, yapılan itirazlara yalnızca “kitaplar kontrol ediliyor” açıklaması yapmakla yetinmiş, faaliyetler sürdürülmüştür.

ÖMER FARUK ERDOĞDU EĞİTİM VE HİZMET VAKFI

“Devletin eğitimdeki yükünü azaltmak” gerekçesiyle dini cemaatlere yakın isimlerce kurulan vakıflardan bir diğeridir. “Devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı faaliyet yürütmek” amacıyla kurulan Ömer Faruk Erdoğan Eğitim ve Hizmet Vakfı, kapanma durumunda mal varlığını kız çocuklarının okuması ve erken yaşta evlendirilmesi konusundaki görüşlerini yenilerde acı bir olayla öğrendiğimiz¹⁹ İsmailağa Cemaati’ne yakın Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı’na devredeceğini açıklamıştır.

AZİZ MAHMUD HÜDAYİ VAKFI

Nakşibendi Tarikatı’na yakınlığıyla bilinen Erenköy Cemaati’nin kurduğu Aziz Mahmut Hüdayi Vakfı’na bağlı Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği’ne tahsis edilen okullaada 5 ile 10 yaş arasındaki çocuklara, ‘kovanda bal programı’ adı altında eğitim verilmiştir. Zonguldak Milli Eğitim Müdürlüğü, Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Kız Anadolu Lisesi’ni bu gericı derneğe tahsis etmiş, lisenin tiyatro salonunda gerçekleşen etkinliğe gazeteciler ve erkekler alınmamıştır. Ayrıca 5 ile 10 yaş arasındaki çocuklara yönelik yapılan ‘kovanda bal programı’nda fotoğraf ve video çekimi de yasaklanmış ve faaliyetler sürdürülmüştür.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

MEB, Diyanet’in imam hatip okullarının yöneticileri üzerinde etkili olmasına da olanak sağlamak için Diyanet ile koordineli çalışan bazı dini derneklerin de “Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu” çatısı altında okullara girmesine izin vermiştir. Bakanlığın, Diyanet’in okul yönetimlerinde söz sahibi olmasının önünü açan, “Vizyon Programı” çerçevesinde çok sayıda dernek yöneticisinin okul idarecileri üzerinde etkisini artırmasının da yolu böylece açılmıştır.

HAYRAT VAKFI

MEB’in eğitimde imtiyaz sağladığı yapılanmaların başında Nur Cemaati gelmektedir. Nur Cemaati’nin Nakşibendi koluna bağlı Hayrat Vakfı’na Osmanlıca dersi bahanesiyle okulların kapısını açan Bakanlık, “Değerler Eğitimi” adı altında vakfa yeni izinler vermiştir. Vakfın, MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile imzaladığı protokolle okullarda yönetici, öğretmen ve öğrencilere yönelik seminer, panel, konferans ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirmesine olanak sağlamıştır. Said Nursi’nin vekili olarak tanımlanan Ahmet Husrev Altınbaşak tarafından kurulan Hayrat Vakfı’nın protokol öncesinde de farklı illerdeki okullarda birinci sınıflardan başlayarak her düzeyde dini eğitimler verdiği, yarışmalar düzenlediği ve AKP’li yöneticilerin ve milli eğitim müdürlerinin katılımıyla sertifikalar dağıttığı ortaya çıkmıştır. Vakıfla, “Osmanlı Türkçesi” bahanesiyle “Eğitimde İş Birliği Protokolü” imzalanırken vakfın MEB’e milli eğitim müdürlüğü ile

koordineli çalışacağı bildirilmiştir. Okul yönetimlerinin, vakfın öğrencilere yönelik düzenleyeceği kursların, fiziki ortamların hazırlanmasında ve araç gereçlerin temininde vakfa yardım edeceği belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2014 yılında yaptığı bir konuşmada, "İsteseler de istemeseler de Osmanlıca öğrenilecek" sözleri üzerine harekete geçen MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, vakıf ile beş yıllık işbirliği protokolü imzalamıştır. Bakanlık, Hayrat Vakfı ile imzaladığı protokolü resmi sayfasından, "İmza töreni" diyerek duyurmuştur. Gerici vakıfla imzalanan protokolün amacı, "Osmanlı Türkçesi dersi ile değerler eğitimi konularında farkındalık oluşturmak, milli ve manevi değerlerimize katkı sağlamak" olarak açıklanmıştır. MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün de Nurcuların Bursa merkezli, "Çay House", İzmir merkezli, "Sözler Köşkü", Ankara merkezli, "Çınaraltı" gruplarının okullarda Risale-i Nur ve Said Nursi propagandası yapmasına izin verdiği ortaya çıkmıştır.

İLİM YAYMA CEMİYETİ

AKP iktidarı döneminde el üstünde tutulan ve gerici faaliyetleriyle bilinen İlim Yayma Cemiyeti'ne "e-yaygın" sistemindeki öğretim programlarını kullanarak her düzeydeki öğrenciye yönelik sosyal, kültürel, mesleki ve teknik kurslar düzenleme olanağı verilmiştir. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve İlim Yayma Cemiyeti arasında imzalanan protokolle, cemiyet ile Bakanlık ortaklığında "eğitim" adı altında projeler düzenlenmesinin önü açılmıştır. İlim Yayma Cemiyeti'nin bünyesindeki merkezlerde Temmuz 2017'de imzalanan anlaşma çerçevesinde gerçekleştireceği kurslarda görev alacak cemiyet personelinin ücretlerinin de MEB tarafından ödeneceği bildirilmiştir. Kurucuları arasında AKP'li Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve TBMM eski Başkanı İsmail Kahraman'ın yer aldığı Birlik Vakfı'nın da daha sonra aynı protokole dâhil edildiği ortaya çıkmıştır²⁰.

TÜRKİYE MAARİF VAKFI (TMV)

17 Haziran 2016 TBMM Genel Kurulu kararıyla kurulan ve amacı "Yurtdışındaki FETÖ okullarının devralınması" olarak ifade edilen Türkiye Maarif Vakfı'nın (TMV) aynı yıl faaliyet yürüttüğü ülke sayısı 5 iken 2022 Mayıs ayı itibarıyla vakfa ait okul ve veya yurt bulunan ülke sayısı 427 eğitim kurumu ve 44 yurt ile 49'a, "faaliyette bulunan ülke" sayısı 67'ye çıkmıştır. Devraldığı cemaat okullarını işletmekle işe başlayan vakıf, hızla artan devlet desteği ile birlikte de etkisini artırarak MEB'in yurtdışı eğitim faaliyetleri alanına yayılmaktadır. MEB'in yetki ve görevi olan "Türkiye Cumhuriyeti adına başka ülkelerde doğrudan eğitim kurumu açma imtiyazı" ise TMV'ye devredilmiştir.

Vakfın kurucuları, denetim kurulu, mütevelli heyeti ve yönetim kurulu AKP'lilerden oluşurken, Denetim Kurulu üyeleri arasında Nisan 2022'de SPK başkan vekili olarak atanan Mutalip Ünal, TÜRGEV eski müdür yardımcısı Fatma Özcan Taş, AKP kurucularından Samir Altunkaynak, yönetim kurulu üyeleri arasında AKP'den Meclis üyeliği yapmış ve 15 Temmuz sonrasında FETÖ okullarına kayyum olarak atanan Mustafa Çaltılı bulunuyor.

26 Mayıs 2022 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile MEB bütçesinden 2022 yılında 1 milyar 871 milyon 857 bin TL değerinde kaynağın Türkiye Maarif Vakfı'na ayrılacağı açıklanırken 2022 MEB bütçesi bir önceki yıla göre yüzde 20, Maarif Vakfı bütçesi ise yüzde 285 artmıştır.

Özelleştirme ve piyasalaştırma ile gerici ideolojik saldırı kol kola, birbirini besleyen ve büyüten bütünlüklü bir mekanizmadır. Dindar ve kindar gençlik hedefi kamuculuğun ve laikliğin tasfiyesiyle AKP eliyle kurulan yeni rejimin toplumu dönüştürme hedefinde en önemli yeri tutmaktadır. Eğitim

alanı sermaye ile tarikat ve cemaatlere teslim edilmiştir. Özelleştirme ve piyasalaştırma dinci gerici yapılanmaların yayılmasında ve eğitimdeki tahakkümünde önemli rol oynamıştır.

Çocuklarımızın öğrenmeye değil, sınavlara koşullandırıldığı, öğretmenlerin düşük ücretle, esnek ve güvencesiz çalışmaya zorlandığı, siyasal kadrolaşmanın sınır tanımadığı, okullardan bilim ve sanatın kapı dışarı edildiği, dini referans alan uygulamaların arttığı bir eğitim sisteminde laik-bilimsel eğitim anlayışıyla görevini yapan pek çok öğretmen sürgün edilmiş, ceza almış ve haklarında onlarca soruşturma yapılmıştır. Öğretmen ve diğer tüm eğitim emekçilerinin sosyal yaşamlarından özlük haklarına kadar her alanda müdahale edilerek muhalif sesler susturulmaya çalışılmıştır. Ders kitapları da yeniden yazılmış, Atatürkçülük ve laiklik konuları kitaplardan çıkarılırken, evrim teorisi müfredatta yer bulamamıştır. Evrimi anlatan, laiklik konularını hakkıyla işleyen öğretmenler de iktidarın hedefi haline gelmiş, soruşturma ve cezalarla yıpratılmıştır.

AKP ve onun eksenindeki MEB yeni öğretim programı, değiştirdiği ders kitapları ve eğitimdeki paralel yapılanma Proje Okulu İmam Hatiplerle de yetinmemiş, her yıl gözünü seçmeli derslere dikmiş ve öğrencilere müdahale etmiştir. Bilindiği üzere ortaokul ve liselerde tüm sınıflarda okuyan öğrencilerin alacağı dersler 4-22 Ocak tarihleri arasında belirlenir. Ders seçiminde esas olan; öğrencinin tercihidir. Öğrenciler ilgi ve yeteneği doğrultusunda dersini seçer. Fakat MEB'in iç yazışmalarıyla ispatlıdır ki, öğrencilere pozitif bilimlerle sanat, spor, yabancı dillerle ilgili derslerin açılmadığı ya da seçtirilmediği bir ortam yaratılarak, dini içerikli derslerin seçilmesi için dayatmalar yapılmaktadır. Seçmeli derslerin tercihinde temel ölçüt öğrencinin ilgi ve yetenekleri olması gerekirken, dayatmalarla öğrenciler din derslerine yönlendirilmektedir.

2021 Aralık ayının ilk günlerinde "Cumhurbaşkanı himayesinde" Saray'da yapılan 20. Milli Eğitim Şûrası'nda Okul Öncesi İhtisas Komisyonu'nda görüşülürken kabul edilmeyen okul öncesi eğitime din eğitimi eklenmesi yönündeki tavsiye kararı, yapılan Şûra Genel Kurul'unda 46 eğitimcinin şerh koymasına rağmen oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Pedagoji bilimine aykırı olan, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi üzerinde telafi edilmesi mümkün olmayan zararlara yol açacak olan bu tavsiye kararı ile AKP'nin dini eğitimi devlet eliyle okul öncesinde resmi olarak da başlamaktadır.

Okul öncesi dini eğitimle başlayacak bu faaliyetler için çıkan Şûra kararından sonra bir darbe de yoksul emekçi ailelerin çocukları için mesleki eğitime indirilmiştir.

Meslek ve Teknik Okullar Sermayenin Ucuz Emek Kaynağı

2013 yılında "Türkiye'nin konumu itibarıyla biz icat yapamıyoruz, buluş yapamıyoruz. Tarım ülkesiyiz biz. Ne yapacağız biz" derken Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğunu vurgulayan, dolayısıyla "konumu itibarıyla" mucitler ve "kalem efendileri" çıkaramayacağını ama bir "ara eleman ülkesi" olmak için çabalayabileceğini söyleyen dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı ile 2018 yılında "Herkesin üniversiteye gittiği bir yerde istihdamı sağlayamazsınız" diyen dönemin Milli Eğitim Bakanı'nın ifadelerinde de açıkça görülen, ülkenin öğrencilerini ve insan kaynağını mümkün olabilecek en derin sömürüye tabi olacak emek gücü haline getirme hedefidir.

Sermayenin önemli ucuz emek kaynaklarından biri de meslek okulları olmuştur. Organize sanayi bölgelerinde mesleki, teknik okulların kurulması MEB ve sermaye grupları arasında imzalanan protokollerle hedef haline gelirken sermayenin meslek okullarında yönetimleri belirleyerek müfredatın içeriğine müdahale ettiği koşullar oluşturulmaktadır.

2002 sonrası MEB'in yerli sermaye grupları ile imzalanan protokollere örnek olarak başta TÜSİAD, TİSK, TÜRKONFED, Vehbi Koç Vakfı ve Özel Sektör Gönüllüleri Derneği (ÖSGD) ile yürütülen "Okul- İşletme İşbirliğini Geliştirme Programı" verilebilir. Hedefi "mesleki eğitimde kaliteyi artırmak amacıyla kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile mesleki ve teknik okulları bir araya getirmek" olan programın esas hedefi bir yandan sermayenin ucuz işgücü ihtiyacını karşılamak, diğer yandan piyasa kültürünü ideolojik olarak egemen kılacak şekilde eğitim alanını düzenlemektir. Bir diğer örnek ise Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planları ile buna bağlı "Okul-İşletme İşbirliğinin Geliştirilmesi" eylemi kapsamında imzalanan protokollerdir.

"Meslek Lisesi Memleket Meselesi" sloganıyla imzalanan protokoller arasında, MEB'in 2006 yılında Koç Grubu ile imzaladığı "Mesleki Eğitimin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolünü", 2012 yılında Borusan ile, 2014 yılında Mercedes Benz Türk A.Ş. ile, farklı turizm, sanayi işkolları, ihracatçılar birlikleri ile ticaret ve sanayi odaları ve daha nice sermaye kuruluşuyla imzalanan "Mesleki Eğitim İş Birliği Protokollerini" saymak mümkündür. Sermayenin mesleki ve teknik eğitim alanına gerek müfredat gerekse yönetim düzeyinde girmesi memleketten ne kastedildiğini ortaya koymaktadır. Söz konusu mesele, çocukların ve gençlerin küçük yaşlardan başlayarak sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda bir yandan istihdama sokulmaları, diğer yandan uygun alt ve ara eleman olarak yetişmeleridir. Burada belki de en kritik olan nokta kamu kaynaklarının seferber edilmesidir²¹.

Meslek ve teknik okullarda hem "uygulamalı eğitim" adı altında öğrenciler sermayeye ucuz iş gücü olarak tahsis edilmekte, gelecekte de istihdamı güvence altına alacak şekilde yetiştirilmekte, hem de bu okullar döner sermaye ile ticarileşerek, işletmeler haline gelirken yine öğrenciler okulların ihtiyaçlarını bizzat karşılamakla yükümlü kılınmaktadır. Böylece eğitim yatırımlarından kamu kaynaklarının çekildiği bu alanda genç kuşaklar çocuk yaşta işçileştirilmektedir.

Devlet Eliyle Yasal Çocuk İşçiliği: Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM)

Eğitim ile kültür arasında ayrıştırılmayacak bir ilişki vardır. Eğitim ortamları aynı zamanda o toplumun kültürel gelişim alanlarıdır. Bu nedenle, hem imam hatip ortaokullarında hem de MESEM'lerde bakmamız gereken, bunların sınıfsal temelidir. Sermaye sevici AKP iktidarı da bir taraftan halkı yoksullaştırırken, öte yandan yoksullaştırdığı halkın çocuklarına 'sadece 1 gün okul' üzerinden propaganda yapmaktadır. Kültür derslerine baktığımızda dörtte bir oranında daha az dersin yer aldığı MESEM'lerde, çocukların mesai saatlerini, hafta sonu mesailerini kontrol etme şansları yoktur. Bu, devlet eliyle çocuk işçiliğini yasallaştırmaktır. Devlet eliyle çocuk istismarının tam adıdır. Devlet bugün, yoksullaştırdığı halkın çocuklarını asgari ücretin üçte biri kadar bir ücretle köleliğe teşvik ederek eğitim ortamından uzaklaştırmaktadır. MESEM'ler bu haliyle, bir mesleki eğitim merkezi de değildir. MESEM, 18 yaşın altındaki çocukların patronların kucağına devlet eliyle atılmasının adıdır. Devlet, meslek liselerinde çocukların kendi yaşlarıyla, eğitimciler gözetiminde, laboratuvarları ve atölyeleri hazır olan ortamlarda bu eğitimi almalarını sağlarsa, o zaman bunun adı gerçekten mesleki eğitim olur. Bir gün okulda tutup, en az dört gün işletmelerin kucağına mesai saati de belirsiz bir şekilde atarak, çocuklarımızı ucuz iş gücü olarak görmek, örgün eğitimden koparmaktır.

Cumhurbaşkanı talimatıyla MESEM'ler için hedeflenen öğrenci sayısı 1 milyondur. Kapitalist sistemin ağır sömürü çarkları arasında ezilen yoksul emekçi ailelerin çocukları, çaresiz örgün eğitimden koparak MESEM'lerin yolunu tutmuştur. Okul müdürleri, 1 milyon hedefine ulaşmak için yoksul halk çocuklarının MESEM'lere gitmesini teşvik ederken, asgari ücretin en az yüzde 50'si kadar maaş imkânı, kendi iş yerini açma imkânı, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası imkânı gibi vaatlerle yoksul aileler ikna edilmektedir. Dünya genelinde sayıları 160 milyonu bulan çocuk işçilerin yarısına yakınının, çocuk işçi olduktan sonra UNİCEF raporlarına göre eğitimden koptukları belgelidir.

Özetleyecek olursak, okul öncesinden başlayan din eğitiminin yaygınlaştırılması, İmam Hatip Okulları dayatması, Seçmeli Din Dersleri, 4+4+4 sistemi, açık liseler, MEB'in cemaatlerle yaptığı protokoller, liselerde 2023 Eğitim Vizyonu olarak pazarlanan Esnek ve Modüler Sistem, salgını fırsat bilip uzaktan eğitimi kalıcı hale getirme arzuları gerici- sermayeci anlayışa sadece birkaç örnektir.

Özetle, "ne istediler de vermedik"²² anlayışının başında eğitim alanı gelmektedir.

Piyasacılığın Belgesi: 2023 Eğitim Vizyonu

Eğitim alanındaki dönüşümde önemli yer tutan değişikliklerden biri "2023 Eğitim Vizyonu" belgesidir.²³ MEB tarafından hazırlanan bu belge 23 Ekim 2018 tarihinde yayınlanmıştır.

Uluslararası sermayenin dünya ölçeğinde eğitimi dönüştürme programının bir parçası olan 2023 Eğitim Vizyonu belgesi ile hedeflenen, eğitimin içeriğinin sermayenin hedefleri doğrultusunda piyasanın ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmektir.

Vizyon Belgesi'nin Avrupa Birliği'nin yanı sıra, Dünya Bankası ve çeşitli emperyalist kurumların desteği ve yan projeler ile finansmanlarını ve desteklerini içerdığını, bu kurumların hedeflerinden bağımsız olmadığını belirtmek gerekir.

2023 Eğitim Vizyonu Okulların Finansmanı bölümünde eğitimin özelleştirilmesine dönük olarak "merkezi bütçeden sağlanan finansmanın yanında ek finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla kaynak çeşitlendirilmesine ihtiyaç vardır", "uluslararası hibe fonları, hayırsever bağışları ile mesleki ve teknik eğitim okullarının döner sermaye gelirlerinin artırılması ve mevcut kaynakların verimli kullanılması önem arz etmektedir" ifadelerinin yanı sıra her okula çeşitli kriterlere göre okul gelişim bütçesi verileceği, bağış yapanlar için yeni düzenlemelerin yapılacağı, diğer bakanlıklarla ortak projelerle farklı finans kaynakları oluşturulacağı, özel sektör ve sivil toplumla yapılacak işbirlikleriyle finansman desteği sağlanacağı, Okul Aile Birliği gelirlerinin yeni bir yapıya kavuşturulacağı hedeflenmiştir.

Mesleki ve teknik eğitim okullarındaki öğrencilerin çeşitli sermaye kuruluşları vb ile yapılacak protokoller ve işbirlikleriyle "gerçek iş ortamlarında kalma sürelerinin artırılacağı" ifade edilen söz konusu belgede önemli bir bölüm ise mesleki ve teknik eğitim kurumları hakkındaki değerlendirmedir. Buna göre "döner sermaye üretimleri artırılarak okulların eğitim altyapı ve donanımlarına ilişkin ihtiyaçlarını kendi gelirlerinden karşılamaları sağlanacaktır." Belgede bu okulların müfredatlarının "sektörlerin" talep ettiği yetkinliklere uygun olarak geliştirileceği de ifade edilirken, Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki (OSB) meslek okullarının sayılarının arttırılacağı hedefi yer almaktadır. Sermayenin ihtiyaçları vurgusu "yurt dışında yatırım yapanların ihtiyaç duyduğu çalışanların yetiştirileceği" hedefiyle dile getirilirken, eğitim-istihdam-üretim ilişkisinin güçlendirileceği belirtilmektedir.

Vizyon Belgesi metnindeki bu ifadelerin yanı sıra en yetkili ağızların açıklamaları da göz önünde bulundurulduğunda, ulusal ve uluslararası sermaye kuruluşlarıyla imzalanan protokoller, eğitimin

özelleştirilmesinde ve piyasa kalemi haline getirilmesinde mesleki eğitim alanının/meslek okullarının önemini ortaya koymaktadır.

Vizyon Belgesi'nin bir diğer önemli bölümü İmam Hatiplere ayrılmıştır. "Örgün eğitim sisteminde din eğitimi kurumsallaştırmak amacıyla oluşturulmuş olan imam hatip okulları, zamanla genel eğitim içinde algılanan bir eğitim kurumuna dönüşmüştür (...). Bazı mihraklar tarafından dünyada giderek artan İslam'ı şiddetle bağdaştırma eğilimleri ve çoğalan marjinal grupların varlığı karşısında Türk eğitim sistemi içinde telif bir model olarak imam hatip okullarının önemi ön plana çıkmaktadır. Ciddi toplumsal değişimlerin tecrübe edildiği günümüzde yaşanan değer krizlerine ve belirsizliklere ülkemiz adına çözüm sunabilecek yapılar arasında imam hatip okulları da yer almaktadır." ifadelerinin yer aldığı belgede eğitimde piyasa-gericilik ablukasının güçlendirilmesi hedefi açıktır. Belge, bütünüyle sermayenin ihtiyaçları ile dinci gerici nesillerin yetiştirilmesi hedefini bir bütünlük içerisinde ortaya koymaktadır.

İMAM HATİP OKULLARI

İmam Hatipler meselesi hem sayısı giderek artan ve eğitim sistemimizi kuşatan okul-derslik-öğretmen sayılarıyla, hem müfredatları ve öğrencilerine tanınan yüksek öğretime geçiş hakkının kapsamıyla, hem de mezunlarının devlette eriştiği kadrolaşma imkanlarıyla ülke tarihinin en tartışmalı başlıklarından biridir. AKP iktidarı altında İmam Hatip Liseleri ve 4+4+4 eğitim sisteminin yasallaşmasının ardından ise İmam Hatip Ortaokullarının sayısı astronomik rakamlara ulaşmış ve eğitim sistemimiz yapısal olarak gericiliğe mahkûm edilmiştir. Bir zamanlar başta AKP iktidarı olmak üzere tüm sağcı siyaset geleneği tarafından adeta bir 'mağduriyet' meselesi olarak savunulan, basit bir meslek lisesi seçimi ve halkın dinini öğrenme özgürlüğü olarak dillendirilen bu okullar; bugün tam manası ile halk çocuklarına alternatifi olmayan bir dayatma olarak sunulmaktadır. Türk eğitim sisteminde Soğuk Savaş dönemi sonrasında önce 'paralel', ardından ise 'hâkim' eğitim modeli haline gelen İmam Hatipler, Erdoğan'ın ifadesiyle "dindar nesiller yetiştirme" projesinin en önemli ve ilk ayağıdır.

"İmam Hatipler Sadece Bir Okul Değildir"

Çağdışı koşullarda eğitim veren medreselerin kapatılması üzerine bu kez doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak açılan İmam Hatip Okullarının eğitime başlaması ise, Cumhuriyet'in ilk yıllarında başta imamlık mesleğinin düşük gelir getirmesi gibi sebeplerle bu okullara halk tarafından talep olmaması dolayısıyla, Demokrat Parti dönemini bekleyecektir.

Halkın kendi dinini öğrenme hakkının yasaklanmış olması ve dindarlara laiklik adı altında eziyet ediliyor oluşu gibi bugün hala İslamcı iktidarların kullanmaya devam ettiği popülist ve gerici sloganlarla iktidara gelen Demokrat Parti hareketi, işçi sınıfını baskılamak ve komünizmi engellemek için çok önemli bir kurum olarak gördüğü İmam Hatip okullarını 1951 yılında açar. İlk olarak İstanbul, Konya, Kayseri, Adana, Ankara, Maraş ve Isparta'da olmak üzere 7 adet İmam Hatip okulu açılarak eğitime başlanır. Açılan bu yedi okulu, zaman içinde diğerleri takip edecek ve 1980'li yılların başında bu okulların sayısı 400'ü, 1990'lara gelindiğinde ise 600'ü bulacaktır.²⁴ Bu sayı AKP iktidarı ile birlikte birkaç bine ulaşmış durumdadır.

İmam Hatip Okulları o günden bu yana en başta darbe dönemleri gelmek üzere 1970'lerde Milli Cephe Hükümetleri, 12 Eylül faşist darbesi, ardından iktidara gelmiş olan Türk-İslam sentezi ideolojisi, 1980'lerde Özal hükümeti, 1990'larda İslamcı Refah Partisi ve nihayet 2000'li yıllarda AKP rejimi tarafından süreklili

olarak desteklenmiş ve sayıları katlanarak artmıştır. İmam Hatip Okulları pozitivist ve Aydınlanmacı değerleri merkeze alan eğitim sistemine bir 'alternatif' olarak görülmüş ve bu amaç doğrultusunda desteklenmişlerdir. İtaat ve biat kültürünü genç nesillerde yeniden ve yeniden üreten; soru sorma, sorgulama, muhalefet ve başkaldırı üretebilme olanaklarından yoksun halk kitleleri yaratmada önemli aygıtlar olarak görülmüş ve ülke tarihindeki tüm cunta yönetimleri ve faşist iktidarlarca İmam Hatiplerin sayısı arttırılmıştır. Demokrat Parti rejimini dini siyasete alet etmek gerekçesiyle iktidardan indirmiş olan 1960 iktidarının bile çok kısa süren yönetim döneminde 7 yeni İmam Hatip okulu açmış olması, bu anlamda tesadüf değildir.²⁵

Eğitim sistemimizin adeta bir çığ gibi büyüyen İmam Hatipleştirilmesi furyası okulların ilk kuruluş yıllarından itibaren her türlü ilerici, Aydınlanmacı, laik, bilimsel ve eşitlikçi değerlerin düşmanı olan Komünizmle Mücadele Dernekleri, İlim Yayma Cemiyeti, Akıncılar Derneği, Milli Türk Talebe Birliği, Aydınlar Ocağı, Birlik Vakfı ve Ensar Vakfı gibi örgütler tarafından desteklenmiştir. Hatta öyle ki bugün ismi Recep Tayyip Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi olarak değiştirilen Erdoğan'ın zamanında öğrencisi olduğu İstanbul İmam Hatip Okulu'nun inşası 1953 yılında İlim Yayma Cemiyeti tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin bugün mahkûm edildiği İslamcı faşist rejim, toplumsallaşarak örgütlenme imkanını 1950'lerden itibaren Soğuk Savaş yıllarının komünizm karşıtı söylemi ve İmam Hatipleri bir savunuyu mevziisi olarak alan dernekleşme çalışmalarıyla sağlamıştır. Bu anlamda İmam Hatipler meselesi asla basit birer 'meslek okulu' meselesi olmamış, aksine cumhuriyetçi-laik yurttaşın alternatifi olarak savunulan bir 'İmam Hatipli kimliği' inşasında merkezi rol oynamıştır. Yani Recep Tayyip Erdoğan'ın 2013 yılında İmam Hatip liseleri mezunlarına verdiği bir iftar yemeğinde de ifade ettiği gibi; *"İmam hatipler sadece bir okul değildir"*²⁶, aksine bu topraklarda gericiğin örgütlendiği önemli mevzilerdir.

İmam Hatipler Kapatılmalıdır!

Erdoğan'ın *"kutlu bir mücadelenin sembolüdür"*²⁷ dediği İmam Hatipler, laik ve devrimci Cumhuriyet değerlerine karşı verilen uzun erimli bir gerici müdahalenin altın çağını AKP iktidarı altında yaşamaktadırlar. Bir taraftan tahsis edilen okul, derslik, öğretmen ve bütçelerinin ulaştığı astronomik rakamlar; diğer taraftan ise İmam Hatiplilere tahsis edilen devlet kadrolarının cömertliği bakımından devlet imkanlarının her şekilde İmam Hatiplere özgülendiği çeyrek asırlık bir süreç yaşamaktayız.

Türkiye'de devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay oransal olarak yıldan yıla düşerken, dini eğitim veren kurumlar bu genel gidişatın tek istisnasını oluşturmaktadır. İmam Hatip Liseleri ve İmam Hatip Ortaokulları MEB'in tek ve biricik önceliği haline gelmiş gibi görünmektedir. 2020 yılı bütçe verilerine göre Din Öğretimi Okulları için talep edilen bütçe tutarı 9,7 milyon lira iken, Meslek Liseleri için 15,9 milyon ve Genel Ortaöğretim Okulları için sadece 12,9 milyon liralık bütçe talep edilmiştir.²⁸ Öğrenci başına talep edilen ödenekten, her sene açılan yeni okul ve derslik sayısına varıncaya kadar adeta tüm Milli Eğitim sisteminin İmam Hatipler etrafında örgütlendiği bir tablonun çizildiğini görmek mümkündür.

Devlet liselerinin sayısı istikrarlı olarak düşerken yerlerine sürekli İmam Hatip okulu açılmaktadır. 2015-2020 yılları arasında devlet liselerinin sayısı 9.521'den 8.914'e gerilerken, İmam Hatip liselerinin sayısı 854'ten 1.610'a yükseltilmiştir.²⁹ İmam Hatip okullarının sayısındaki bu radikal artış halk çocukları için adeta bir zorlama, bir tahakküm biçimine dönüşmüş durumdadır. Nitekim AKP'nin liselere giriş sınavının kaldırması ve adrese dayalı yerleştirme sistemi ile yurdun dört bir köşesindeki mahalle okullarının İmam Hatiplere dönüştürülmesi sonucunda milyonlarca halk çocuğu isteseler de istemeseler de bu okullara devam etmeye zorlanmaktadır. Ülkenin birçok yerinde veliler ve öğrenciler bu dayatmaya karşı imza toplama eylemleri ve gösteriler düzenleyerek AKP'nin İmam Hatip dayatmasını protesto ettiler ve etmekte.³⁰

Devletin tüm imkanlarını seferber ederek halk çocuklarını İmam Hatip'e mecbur bırakma politikasına rağmen İmam Hatipler öğrenciler tarafından hala iktidarın arzu ettiği oranda tercih edilmemekte, başarı sıralamasında diğer liselerin çok gerisinde kalmaktadır.³¹ Bundan birkaç yıl önce pek çok ilde İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yapılan ankette 4. sınıf öğrencilerinin velilerine dönük "Çocuğunuzu ortaokulda İmam Hatip Lisesi'ne göndermek ister misiniz?" sorusu yöneltilmiş, ancak anket sonuçları kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Çünkü iddiaların aksine, veliler çocuklarını İmam Hatiplere göndermek istememektedirler. Aynı mahalledeki bir Anadolu Lisesi'nin ortalama sınıf mevcudu kırk beşi bulurken, hemen yanındaki İmam Hatip Lisesi'nin sınıf mevcudu on beşi geçmemektedir. Buna rağmen her yeni okul inşaatının İmam Hatip olduğu bilinen bir gerçektir. Milli Eğitim'in tüm teşviklerine rağmen son yıllarda öğrenci sayıları en az artan okul türü İmam Hatipler olmuştur.³²

Proje İmam Hatipler

15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından iktidar, FETÖ'nün eğitim sistemini iktidarın genel eğitim sistemine uyarlamaya çalışmıştır. İmam Hatip Liselerini Proje Okullar kapsamına almış, bu okullara öğretmen ve yönetici atanması yönetmeliklerin dışına çıkarılmıştır. Teklifte, kuralsız bir şekilde benzer profillerde seçme yönetici ve seçme öğretmenlerle kadrolar oluşturulmuştur. Bu okullardaki kadrolaşma, tarikat-cemaat bağlantılı okullardakinin benzeridir.

İmam Hatip Proje Okulları, Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ile öğrenci alan okullar grubuna alınmış, LGS'de en iyi performansı gösteren başarılı öğrenciler bu okullara yerleştirilmeye çalışılmıştır. Tıpkı malum cemaatin yaptığı gibi, en başarılı çocuklar hedeflenmiş ancak hedeflenen en başarılı çocukların Fen Lisesi, Anadolu Lisesi gibi okulları tercih etmesi karşısında, söz konusu projenin kapsamından yararlanılarak, İmam Hatipler, bu okulların müfredatına paralel işleyişte okullara dönüştürülmüşlerdir. Proje İmam Hatip Liseleri, eğitim içeriği ve yöntemleri ile aynı zamanda 'Öğretim Birliği' ilkesini de çiğneyerek dönemin medreseleri rolünü üstlenmiştir. Eğitim Devrimi öncesinde medreselerin uyguladığı eğitim modeli, günümüzde bu okullarda uygulanmaktadır.

Milli Eğitim Sistemi'nde ortaöğretimde ağırlıklı derslerine göre farklı eğitim programları uygulayan lise türleri bulunmaktadır. Bunlar; Fen ve Matematik alanı derslerinde ağırlıklı eğitim veren Fen Liseleri, Sosyal Bilimler alanı derslerinde ağırlıklı eğitim veren Sosyal Bilimler Liseleri, Yabancı dil ağırlıklı sınıfları olan liseler, beceri sınavı ile öğrenci alan Güzel Sanatlar Liseleri ve yetenek sınavı ile öğrenci alan Spor Liseleridir.

Fen ve Matematik, Sosyal Bilimler, Yabancı Dil, Güzel Sanatlar ve Spor alanlarında açılan İmam Hatip Liselerinin her biri hem imam hatip okulu içeriğinde, hem de ağırlıklı derslerine göre diğer lise türlerindeki benzer eğitim vererek sınavla en başarılı öğrencileri bünyesinde toplamaya çalışmaktadır. Proje Okulları adeta yaygın ve tercih edilen okul türlerinin İmam Hatipli alternatifleri olarak işlev görmektedir. Üstelik ağırlıklı dersleri de bu okullarla neredeyse aynı saat sayısında verilmektedir.

- Fen Liselerinin alternatifi: Fen Bilimleri Projesi Uygulayan İmam Hatip Lisesi
- Sosyal Bilimler Liselerinin alternatifi: Sosyal Bilimler Projesi Uygulayan İmam Hatip Lisesi
- Güzel Sanatlar Liselerinin alternatifi: Musiki Projesi Uygulayan İmam Hatip Lisesi
- Spor Liselerinin alternatifi: Spor Projesi Uygulayan İmam Hatip Lisesi

- Yabancı dil ağırlıklı liselerin alternatifi: Yabancı Dil Projesi Uygulayan İmam Hatip Liseleri

Proje İmam Hatipler, İmam Hatip okullarının daha nitelikli öğrencilere ulaşım yayılmasında yeni bir rota olarak oluşturulmuş ve eğitim birliğimizde var olan bölünmeyi daha da derinleştirmiş bir adımdır. FETÖ, eğitimde medrese modelini nasıl programladıysa, iktidar da aynı programı tüm ayrıntıları ile yaygınlaştırma peşindedir. Eğitimde paralel yapılanmanın mühendisliğinin mimarı ve 15 Temmuz 2016'dan beri içeride olan cemaat mensuplarının bu manzara karşısında, 12 Eylül sürecinde faşist çevrelerin 'Biz içerideyiz ama fikirlerimiz iktidarda' sözünü hatırladıklarını düşünmek bu koşullarda oldukça gerçekçidir. İmam Hatiplerin cazibesinin artırılması amacıyla ortaya konan bu uygulama ile İmam Hatiplerin diğer okul türleri karşısında daha da ayrıcalıklı bir konuma gelmesi hedeflenmektedir.

Yıllarca İmam Hatipleri "dinini öğrenmek isteyenlerin seçim özgürlüğü" adı altında savunan, İmam Hatip lisesi mezunlarının katsayı uygulaması sebebiyle mağdur edildiğini ileri sürerek İmam Hatiplilere istedikleri fakültede okuma hakkının tanınmamasını fırsat eşitliğine aykırı bulan 'liberaler' ise bugün bu İmam Hatipleştirme baskısı karşısında sessizler. Türkiye'de emekçi sınıfların çocukları çağdaş, bilimsel, laik eğitimden mahrum bırakılmaz. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu fiilen ortadan kaldırmış olan ve eğitim sisteminin hâkim unsuru haline getirilen İmam Hatipler ve onların temsil ettiği gericilik ancak sosyalist başkaldırı ile dağıtılabılır. Halk çocuklarının, düşünen, üreten, eşit ve özgür bir dünya için çalışan yurttaşlar olması için İmam Hatip tahakkümünden kurtulması şarttır. Çünkü İmam Hatip meselesi her şeyden önce, bir sınıf meseledir.

O halde, İmam Hatipler kapatılmalıdır!

GERİCİLİĞİN KARARGÂHI OLARAK TASARLANAN YURTLAR

Türkiye tarihi göz önüne alındığında, gericilerin yoğun ve sistematik bir biçimde örgütlendiği ve hatta güç kazandığı alanlardan birinin yurtlar olduğu görülmektedir. 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi sonrası belirli çevrelerce halihazırda bilinen gerçek su yüzüne çıkmıştır. Özellikle 12 Eylül sonrası, yurt hizmetlerinden kamunun bütün güçlerine kademeli olarak el çektirilmesiyle beraber, boşalan bu alana tarikatlar ve cemaatler (özellikle de Fethullahçı cemaat) kendi "hizmet" anlayışları doğrultusunda sokulmuşlardır. 1989'da yürürlüğe giren "Öğrenci Yurtları ile Benzer Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik" 1980 döneminde barınmanın piyasaya devrinde önemli yer tutmaktadır. AKP döneminde ivme kazanan piyasalaştırma saldırısıyla birlikte devlet yurtları azalırken özel yurtlar ve özel yurtlar içerisinde tarikat ve cemaat bağlantılı dernek ve vakıfların yurtların sayısı büyük bir hızla artmıştır. Bunun sonucunda ise, neredeyse üç kuşak yoksul genç ve çocuk, yurtlar üzerinden gerici düşünceye teslim edilmiştir. Ancak Cumhuriyet'in diğer bütün kurumlarında olduğu gibi çocuk ve gençlerin barınmaları amacıyla açılan yurtların da gericiğe teslimi uzun bir tarihsel sürece yayılmaktadır.

Genç Cumhuriyet

Üniversitelerin çoğalmasıyla 3 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe giren 5375 sayılı Yüksek Öğretim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Kanunu ile "yurt ve aşevleri" Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetim ve sorumluluğuna

verilmiştir. Bu kanuna ek olarak çıkarılan 01.04.1950 tarihli ve 5661 sayılı Kanun ile de özel ve tüzel kişilere ait yurtların açılmasına izin verilmesi ve denetlenmesi bu Bakanlığın görevleri arasına alınmıştır.

1961 Anayasası

Artan yurt ihtiyacının yanı sıra barınmanın bir temel hak olması dolayısıyla, 1961 Anayasası'nın 50'nci maddesinde "Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yükseköğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar" hükmü getirilmiştir. Bu hüküm gereği, 22 Ağustos 1961 tarihinde yürürlüğe giren 351 sayılı kanun ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu kurulmuştur.

1961 Sonrası

Kurum başlangıçta Millî Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde iken bu denetim 6 Şubat 1970 tarihli Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilmiş; daha sonra 13.12.1983 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 179 sayılı KHK'nin 52/b maddesi ile Millî Eğitim Bakanlığının bağlı kuruluşu, 04.05.2009 tarih ve 27218 (mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı'nın onayı ile Başbakanlığa bağlı kuruluş haline getirilmiştir.

AKP Hükümetleri Dönemi

AKP'nin ilk döneminde Kurum, 10.12.2010 tarih ve 27781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6082 sayılı Kanun ile Başbakanlığa bağlanmıştır. Daha sonra kurum, 08.07.2011 tarihli ve 27988 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu'nun adında yer alan "Yurtlar Kurumu" ibaresi, "Yurt Hizmetleri" şeklinde değiştirilmiştir.

Kurum, 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin ilgili maddeleri uyarınca Gençlik ve Spor Bakanlığının hizmet birimi olarak yeniden yapılandırılmış, böylece AKP dönemi boyunca devam eden kurumun içinin boşaltılması süreci bu şekilde tamamlanmıştır.

Diyanetin Açtığı Yurtlar

AKP döneminde Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından yurt hizmeti verilmesinin önü açılmış ve neredeyse Osmanlı İmparatorluğu'ndaki medrese uygulamalarına geri dönmüştür. Bu konudaki ilk adım, 07.04.2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 28257 tarihli ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları başlıklı yönetmelikle atılmıştır.

Kur'an kurslarının açılışı il, ilçe, belde ve köylerde ilgili il müftülüğünün teklifi ve Başkanlığın onayına bırakılmıştır. Buna ek olarak, merdiven altı Kur'an kurslarının mevzuata uygun bir hal almasına büyük ölçüde neden olacak Yaz Kur'an kurslarının açılışı da aynı yönetmeliğin 25. maddesiyle camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde mülki amirin onayına bırakılmıştır. Devletin bütün organlarının parçalandığı; yasama, yürütme ve yargının tek elden yönetildiği bu aşamada çocuklar, mülki idarelerin izniyle hızlı bir biçimde bu kurslara yönlendirilmeye başlamıştır. Bu kursların yanında, aynı Osmanlı döneminde olduğu gibi, çocukların kurstan sonra da dini eğitime devam etmelerinin ve kontrol altında tutulmalarının sağlanması amacıyla yurt ve pansiyonlar açılmıştır. Burada yine, aynı yönetmeliğin 28.

maddesiyle müftünün teklifi ve mülkî amirin onayı aranmıştır. Böylelikle eğitimde birlik tarumar edilmiş, milli eğitim bakanlığı dışarıda bırakılmıştır. Yine bu yurt ve pansiyonların denetimi yönetmelikle (29-31. madde) müftülüklerin eline verilmiştir. Bu durum, çocukların eğitimi yanında sağlık durumlarını, barınma koşullarındaki düzenlemeleri ve bunlara bağlı pek çok konuyu müftülerin kontrolüne bırakmıştır. Yurt ve pansiyon binasında eğitim-öğretime devam edilmesinin öğrencilerin güvenliği için tehlike oluşturduğu durumlarda ise kim tarafından atandığı belli olmayan teknik bilirkişinin raporu üzerine ve ancak yeni yurt ve pansiyon yapılmak üzere söz konusu yurtların kapatılabileceği düzenlenmiştir. Aslında bu düzenleme, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'an kursları ve buna bağlı yurt ve pansiyonlarda öğrencilerin güvenliğini tehdit eden durumlarda dahi kontrolü elinde tutmak istediğinin ve dışardan bağımsız hiçbir kuruluşu bu alanlara sokmak istemediğinin göstergesidir.

YÖK verilerine göre 2020-2021 öğretim yılında toplam öğrenci sayısı 8 milyon 240.997'dir. Açık öğretim ve uzaktan eğitim sayıları düşüldüğünde yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 3.801.294'dir. Bu sayının toplam yurtlara (devlet + özel) oranı yüzde 29.9. Ancak, sadece devlet yurtlarındaki orana baktığımızda bu oran yüzde 18,3'e düşmektedir.

TABLO 2. Yıllara Göre (2006-2021) Öğrenci Yurt Sayılarındaki Değişim

	Devlet yurdu sayısı	Devlet yurdu kapasitesi	Özel yurt sayısı	Özel yurtların kapasitesi	Vakıf ve derneklere ait yurt sayısı
2006	216	198.945	2.735	228.645	1.723
2021	773	695.834	4.406	442.245	3.331

Kaynak: MEB Örgün Eğitim İstatistiklerinden derlenmiştir³³

4 Eylül 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmelikle birlikte vergi muafiyeti olan vakıf ve derneklere öğrenci yurtları için Gençlik ve Spor Bakanlığınca barınma ve beslenme yardımı kararı alınmış, bu kararlar, Anayasa'ya aykırı bir biçimde, tarikat ve cemaatlere ait olan dernek ve vakıflara kamu kaynaklarının aktarılması yasallaştırılmıştır.

2006'dan itibaren özel yurtlar ve bunlar içerisinde tarikat ve cemaat yurtlarının sayılarındaki artış ve 2013 yılında TCK'nın 263. maddesinin (kanuna aykırı eğitim kurumu açan, çalıştıran ve bu merkezlerde çalışanlara verilen 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası uygulaması) yürürlükten kaldırılması ile birlikte ise bu yapıların bünyesindeki sıbyan mektepleri, medreseler ve yurtlarda bulunan çocuk ve öğrenci sayısının 2 milyon civarında olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

“Cumhurbaşkanlığına Hakaret Eden Yurtta Kalamaz”

AKP hükümetleri döneminde Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun yalnızca içi boşaltılmamış, bunun yanı sıra AKP'nin güncel talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yurtlar konusunda başkaca yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Örneğin, 09.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurt Hizmetleri Yönetmeliği'ne Cumhuriyet tarihinde benzeri görülmemiş bir düzenleme getirilmiştir. Devletin yurtlarında kalmaya hak kazanmış çocuklara yurtta kalma şartı olarak basit adi suçları işlememe şartı yanında, 6. maddenin c fıkrasıyla Cumhurbaşkanı'na hakaret etmeme şartı getirilmiştir. Bunlara ek olarak, güncel ekonomik koşullar gözletilmeksizin, yurt ücretini ödemeyen öğrenciler için son derece acımasız bir düzenleme ile saat hesabı üzerinden ödeme talep edilmiştir. Aynı yönetmeliğin 12. maddesinin a bendinde “İçinde bulunulan ayın yurt ücretini ödemesi için öğrenciye takip eden ayın onu saat 23.59'a

kadar süre verilir. Ayın onunun resmi tatil gününe denk gelmesi halinde süre ilk iş günü saat 23.59'a kadar uzatılır. Bu sürenin sonunda ücretini ödemeyen öğrencinin kayıtlı kaldığı günlerin ücreti güvence bedelinden mahsup edilerek yurttan kaydı silinir. Kayıt silme gününün resmî tatil gününe denk gelmesi halinde kayıt silme işlemi, takip eden ilk iş günü gerçekleştirilir ve onuncu gün ile kayıt silme günü arasındaki resmî tatile denk gelen günlerin ücreti tahsil edilmez.” şeklinde bir düzenleme getirilmiş, zor durumdaki öğrencilerin saat hesabıyla nasıl kapı dışarı edileceği ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Azalan kurum yurtları karşısında artan talep nedeniyle, pandemi sonrası birçok öğrenci kazandığı üniversitenin bulunduğu şehirde barınamaz hale gelmiştir. Böylece, devletin vermesi gereken yurt hizmetini alamayan gençler cemaat yurtlarında hapis hayatı yaşamaya zorlanmıştır.

Özel Yurtlar

12 Eylül sonrası Türkiye'deki devlet kurumlarında yaşanan hızlı yozlaşmaya bağlı olarak çocuk ve gençlere ilişkin kamu hizmetlerinin cemaatlere devredilmesi sorunsalı, AKP hükümetleri döneminde yaygın bir uygulama ve hatta teamül halini almıştır. 15 Temmuz'u takiben Fethullah Gülen'e bağlı cemaatlerin bir kısmının tasfiyesiyle birlikte yurt hizmeti veren kuruluşların idaresini yeni cemaatler üstlenmiştir. Örnek vermek gerekirse;

İlim Yayma Cemiyeti'nin Türkiye genelinde 190 yurdu bulunmaktadır. Eski Milli Türk Talebe Birliği ve Akıncılar hareketiyle bağlantısı olduğu iddia edilen İnsan Vakfı'nın sadece İstanbul Anadolu yakasında 11 adet yurdu bulunmaktadır. Aynı vakfın Türkiye genelinde 17 ilde onlarca yurdu bulunmaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı'nın Türkiye'nin değişik bölgelerinde 35 kız 16 erkek öğrenci yurdu bulunmaktadır. Yönetiminde Esenler Belediyesi Başkanı'nın ağabeyi Mahmut Göksu'nun bulunduğu Yeni Dünya Vakfı'nın İstanbul, Ankara, Bursa, Gaziantep, Kırıkkale ve Gümüşhane'de 15 yükseköğretim öğrenci yurdu vardır.

Karaman'da Ensar Vakfı ve Karaman Anadolu İmam Hatip Lisesi Mezunları Derneği'ne (KAİMDER) ait evlerde kalan çocukların cinsel istismara ve tecavüze maruz kalması olayı ile Türkiye'nin gündemine giren Ensar Vakfı'nın yurtları bu büyük skandala rağmen Türkiye'nin dört bir yanında yurt hizmeti vermeye devam etmektedir. Ensar Vakfı'nın 33 ilde aktif yurdu bulunmaktadır.

Burslar

Tarikatlar ve cemaatler tarafından açılan vakıfların çoğu, yurt hizmetinin yanında burs imkânlarıyla da yoksul emekçi ailelerin çocuklarını kendi saflarına çekmeye çalışmaktadır. Türkiye genelinde yaygın olarak yurt hizmeti veren gerici vakıfların açtığı yurtlar dışında yerelerde kurulmuş gerici yapılanmaların birçok merdiven altı yurdu bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen vakıfların çoğu, üniversite öğrencilerine uygun maddi koşullar sağlayan burslar vermektedir. Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı, Fatih Gençlik Vakfı, Türkiye Gençlik Vakfı üniversite öğrencilerine; Bereket Vakfı sadece yüksek lisans ve doktora öğrencilerine burs vermektedir. Bunlar, cemaatlerin değişik isimlerdeki vakıflar üzerinden verdiği burslara örnek olarak sayılabilir. Bu örnekler dışındaki onlarca gerici vakıf, öğrencileri yıl boyu geçindirecek ekonomik koşulları sağlayan burslar vermektedir. Bu mali kaynak, tarikat ve cemaatlerin ekonomik gücünü de ortaya koymaktadır. Vakıf, tarikat ve cemaatler bunun karşılığında gençlerden kimi işlerin, faaliyet ve eylemlerin yapılmasını talep etmektedir. Sonuçta, birçok genç gericiliğin karanlığına teslim edilmektedir.

Yurtlarda ve Kurslarda Neler Oluyor?

- Fırat Tıp Fakültesi öğrencisi 20 yaşındaki Enes Kara aile baskısıyla kaldığı cemaat evindeki yaşam tarzına katlanamadığını anlatan bir video çektikten sonra hayatına son verdi.³⁴
- Adıyaman'ın Besni ilçesinde, Süleymancılara ait olduğu bilinen Hayrünnisa Gölbaşı Çocuk Yurdu'nda kalan iki çocuk cinsel istismara maruz kaldı.³⁵
- Ordu Fatsa'da, Süleymancılara ait yurttaki 12 yaşındaki öğrenciye cinsel istismarda bulunuldu.³⁶
- Gaziantep'in Şehitkamil ilçesi Sam Mahallesi'nde faaliyet gösteren Süleymancılar cemaatine ait Özel Sam Köyü Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği Ortaöğretim Erkek Öğrenci Yurdu'nda çocuk istismarı yaşandığı, olay dava konusu olduğu ortaya çıktı.³⁷
- Adana Aladağ'da Süleymancılar'a ait kız yurdunda çıkan yangın sonucu 10 öğrenci, yurt yetkilisinin 6 yaşındaki kızı ve bir eğitmen olmak üzere 12 kişi yaşamını yitirdi.³⁸
- Denizli'de Süleymancılar tarikatına ait yurttaki 12 yaşındaki erkek öğrenci, bir belletmenin defalarca tecavüzüne uğradı, yurt müdürü olayın üstünü kapatmaya çalıştı. Yaşananlar, öğrencinin intihar notunun bulunmasıyla ortaya çıktı.³⁹
- Muş'taki Karşiyaka Kuran Kursu'nda 12 yaşındaki Mehmet Halit Yavuz kemeriyle tuvalet kapısının koluna asılmış bir şekilde bulundu.⁴⁰
- Antalya'da İlim ve Kültür Derneği'nde yurdun aşçısı İhsan Güney, üniversite öğrencisi Mehmet Sami Tuğrul'un başını satırla kesti. Güney, kestiği başı Tuğrul'un göğsünün üzerine koyup, "Deccal'i vurdum" dedi.⁴¹

Türkiye'nin dört bir yanında değişik gerici vakıf, dernek ve kuruluşların hem temel eğitim hem de yükseköğretim için açtığı yurtlar bulunmaktadır. Bu örümcek ağı içerisinde öğrenim görmek isteyen yoksul bir gencin veya çocuğun ilerici, çağdaş, laik bir eğitime erişmesi neredeyse imkânsızdır.

ÜNİVERSİTELER VE GERİCİLİK

Birbirine hiç yakışmayan, yan yana kullanılınca oksimoronmuş gibi algılanan iki sözcük: üniversite ve gericilik. Bilimsel üretimin kaynağı olması, geleceğe yönelik adımların atılması, toplumu daha yeniyeye, daha güzele, daha iyiye hazırlaması beklenen üniversitelerde geriye doğru gidişin özendirilmesi ortaçağa doğru gidişin hızlanması çok şaşırtıcı da olsa bizim ülkemizde gerçekleşmektedir.

Türkiye'de toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde de Osmanlı'ya ve şeriata özlem duymak egemen bir eğilim haline gelmektedir. Raporumuzun Giriş kısmında da açıkladığımız gibi bu, ekonomiden ve dolayısıyla siyasetten bağımsız bir durum değildir. Ancak yine de bilimsel düşünmeyi ilke sayması gereken akademisyenlerin ve üniversite kurumlarının bu hale düşmesi kabul edilemez.

Farklı fikirlerin tartışılmasına her zaman açık olması gereken -ki bilim yapabilmek için farklı, hatta aykırı fikirlere gereksinim vardır- üniversitelerin, Türkiye'deki gelişimine bakıldığında, düzenle uyumsuz fikirlerin yaşamakta zorlandığı görülmektedir. Bu nedenle üniversite tarihine bir tasfiye tarihi olarak bakan yazarlar da bulunmaktadır. 1933 yılında Darülfünun kapatılıp İstanbul Üniversitesi kurulurken daha sonra 1947'de ve 1960'ta hatta 1980'de üniversitelerden tasfiyeler olmuştur. Tasfiye edilen isimler ise daha çok devrimci, ilerici aydınlar olmuştur. Her şeye rağmen 2000'li yılların başına kadar üniversiteler sınırlı da olsa demokratik, laik ve bilimsel düşünceye önem veren yapılarını korumayı başarmıştır.

Öte yandan 1980'lerin ortalarından itibaren üniversitelerin bünyesinde açılan kariyer merkezleri üniversiteleri sermayenin müdahalesine açık hale getiren, esas olarak piyasaya eleman yetiştiren kurumlar olmasını sağlayan bir mekanizma olarak kurulmaya başlamıştır. Kariyer günleri, kariyer

araştırmaları-çalışmaları, çeşitli sermaye kuruluşları ile işbirlikleri, yetkinlik seminerleri, iş dünyası tanıtım toplantıları ile üniversiteler bilim merkezleri olmaktan çıkarılarak, piyasanın ihtiyaçlarına göre eleman sağlayan kurumlar haline getirilmiştir.

2002'den sonra iktidarın değişmesiyle birlikte üniversiteler daha hızlı planlı ve sistemli bir biçimde piyasanın ve gericiğin hizmetine açılmaya başlamıştır. Toplumsal yaşamın ve eğitimin İslamlaştırılması çabaları üniversiteleri de abluka altına almış, meritokrasi yerine nepotizm ve sadakat üniversite öğretim üyelerinin seçiminde etkili olmaya başlamıştır. Bu anlayış çeşitli tarikat ve cemaatlerin üniversiteler içinde yuvalanmasına neden olmuş ve üniversitelerdeki bilimsel yapıyı kökünden çatırdatmaya başlamıştır.

Piyasacılıkla gericiğin keyifle uzlaştığı son yirmi yılda üniversiteler eğitimbilimin ilkelerinden uzaklaştırılarak dindar ve kindar bir neslin varlığını güvenceye alacak bir büyük operasyonun alanı olmuştur. Üniversitede önce öğrencilere sonra da çalışanlara türban serbestisi gelmiş, "erkek kadavrayla çalışmam, günah", "kadın öğrenciler çok açık giyiyorlar onlara ders vermek istemiyorum" gibi bilimle bağdaşmayan konuşmalar akademi çevrelerinde doğal karşılanmaya başlamıştır. Toplumsal cinsiyet çalışmaları ve dersleri engellenmiş akademide cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı giderek artmıştır. Öyle ki iş, karma eğitim gibi tüm dünyanın kabul ettiği temel ilkeye karşı koyuşa, "Japonya'daki gibi bizde de kadın üniversiteleri açılmalı" tartışmalarına gelebilmiş ve hazırlıklara başlanmıştır. Oysa Türkiye Cumhuriyeti daha kuruluşunda ve kurtuluş savaşını verirken İnas Darülfünunu öğrencileri karma eğitim için mücadele vermiş ve kazanmışlardır.

Bir dönem araştırmalarda Türkiye'nin en güvenilir kurumlarından olan ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) iktidarın ve cemaatin kadroları ele geçirmesiyle en şaibeli kurum haline gelmiş seçme sınavlarında şifreler, kopyalanan sorular, para karşılığı satılan sorularla sınavların 'yandaş seçme sınavı' olması sağlanmıştır. Bu durumda bir tarikata ya da cemaate ulaşmadan sınavları kazanmak hayal olmuş, bu durum da hem üniversite sınavlarında hem de kamu personeli seçme sınavlarında doğrusu Ösym'nin yaptığı tüm sınavlarda tarikat ve cemaatlerin eğitim kurumlarına yönelimi artırmıştır.

Laiklikten uzaklaşan üniversiteler ve bilim politikası üretmesi gerekirken, dini projelere hizmet eden çatı kurumları (TÜBİTAK, TÜBA) tüm lisans öncesi eğitim kurumlarında, üniversitede ve sonrasında toplumda İslamcılığın ve piyasacılığın yaygınlaşması için ellerinden geleni yapmışlardır. Üniversitelerde kültür sanat faaliyetleri, şenlikler engellenmiş, üniversiteye polis kolaylıkla girer olmuş, öğrenciler en ufak haklarını bile büyük mücadelelerle korumak zorunda bırakılmış, kampüslerde uğradıkları onur kırıcı hakaretler yetmediği gibi bu politikaların sokağa yansısıyla birer yetişkin olan üniversite öğrencileri, halkın 'giysilerinden, tutumlarına, davranışlarına' kadar müdahale özneleri olmaya başlamıştır. Örneğin; 15 Haziran günü Bolu'da şehir meydanında bir kadın iki üniversite öğrencisini "açık giyindikleri" iddiasıyla, "ana-babalarının buna nasıl izin verdiği" gibi sorularla taciz edebilmiştir. Buna benzer örnekler çok sık yaşanmaktadır.

Toplumsal yaşamı çağdaşlığa doğru dönüştürmesi beklenen üniversiteler ne yazık ki gericilikle kuşatılmış toplumsal yaşamın geriye çektiği kurumlar haline gelmiştir. Pek çok başka etmen olmakla birlikte kısaca özetlemeye çalışırsak; Türkiye'de üniversitenin piyasalaşmasını ve gericileştirilmesini dört ana başlık altında incelemek olasıdır:

1. Vakıf Üniversiteleri (Tarikat ve Cemaatlerin Üniversite açması)
2. Üniversite yönetimlerinin yandaş-iktidarla aynı düşünen öğretim elemanlarına tapulanması

3. Üniversite öğretim üyelerinin seçiminde ve atanmasında bilimsel liyakat yerine İslamcılığın öne çıkması
4. Üniversiteye giren öğrencilerin altyapısının bilimsellikten uzak hurafeci bilgilerle kurulmuş olması

Vakıf Üniversiteleri ya da Özel Üniversiteler

Üniversitelerin piyasaya açılmasının en önemli göstergelerinden birisi ülkede vakıf üniversitelerinin kurulmasına izin verilmesidir. Çarpıcıdır, 12 Eylül'ün bir kurumu olan YÖK'ün ilk başkanı İhsan Doğramacı, kendi vakfının üniversite açmasını sağlayarak ilk özel üniversite (Bilkent) deneyimini başlatmıştır. Doğramacı aynı zamanda intihalden yargılanan YÖK Başkanı olarak öğretim elemanlarının niteliğinin hangi düzeye inebileceğini de göstermiştir. Kendisi, aynı zamanda devlet üniversitelerinde öğrenci harçları uygulamasının da mimarı olarak "müşteri değil öğrenciyiz" sloganının da yaratılmasını sağlamıştır. Bilkent Üniversitesi'nin kâr kapasitesi ve yoğun talebi diğer sermaye sahiplerini de özendirmiş ve 90'lı yıllarda adını şirketlerden bildiğimiz pek çok üniversite de kurulmuştur (Koç, Sabancı vs.). 2000'li yıllara kadar sayıları 10'u bulmayan vakıf üniversitesi varken iktidar değişimi ile birlikte bu kârlı alan tarikât ve cemaatlerin de dikkatini çekmiş ve üniversiteler neredeyse yağmalanmaya başlamıştır.

Sonuç olarak ortada eğitim faaliyeti olarak gösterilen ama arkada, İslamcısı da dâhil, sermayenin kendi siyasetini finanse etmek için kullandığı geniş bir ağ oluşturulmuştur. Özellikle gerici vakıfların hem menkul hem de gayrimenkullerle iktidar tarafından fonlanmakta olduğu da bilinmektedir. Kamuya ait arazilerin bu vakıflara ücretsiz olarak tahsis edilmesi bu desteğin ne denli büyük olduğunu göstermektedir⁴²

Ülkemizdeki 204 üniversitenin 75 tanesi vakıf üniversitesidir. Vakıf üniversitelerinin çoğu din referanslı vakıflara aittir. Bunlardan biri (29 Mayıs Üniversitesi) Türk Diyanet Vakfına aittir. Buna rağmen Diyanet İşleri Başkanlığı bir de Diyanet Akademisi kurma kararı alarak üniversitelerdeki ilgili bölümlere müdahale hakkını da eline geçirmek istemektedir.

2010 yılında kurulan Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'nin sahibi olan vakfın aynı zamanda (toplumsal miras olması gereken) Ayasofya'nın mülküne de sahip olduğu Ayasofya müzeden camiye çevrilirken ortaya çıkmıştır. Özetle vakıf üniversiteleri sayesinde hem bilimin piyasalaşması söz konusu olmuş hem de eğitimde laiklik ilkesinin göz ardı edilmesinin altyapısı kurulmuştur.

Üniversite Yönetimlerinin Yandaş-İktidarla Aynı Düşünen Öğretim Elemanlarına Tapulanması

YÖK kurulduktan sonra üniversite siyaset ilişkisi kurumun başkanları üzerinden izlenebilir hale geldiye de AKP iktidarıyla birlikte cemaat ve tarikâtların etkisi de hissedilmeye başlanmıştır. Özellikle 2003 yılından sonraki başkanların hepsinin bir İslami cemaat ya da tarikâtla ilişkisi olduğu yazılıp çizilmiştir. Şu anda Cumhurbaşkanı danışmanı olan bir önceki YÖK Başkanı'nın babasının en önemli Nakşibendi lideri olduğu ulusal basında yer almıştır. Devlet üniversitelerinin rektörlüklerine, fakültelerin dekanlıklarına görüşleri iktidarla uyumlu öğretim üyeleri atanarak üniversitedeki kadrolara çeşitli gözdağları verilmiştir. Bunlardan üç örneğin sadece isimleri bile konuyu anlamakta yeterli olacaktır. Birincisi televizyonda din programları yaparak meşhur olan hakkında birtakım yolsuzluk iddiaları da bulunan Prof. Dr. Nihat Hatipoğlu, 2018 yılında Gaziantep Bilim ve Teknoloji Üniversitesi olarak kurulan ancak 2019 yılında ismine eklemeye yapılarak Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi olan kuruma rektör olmuştur. AKP Genel Başkan Yardımcısı iken Dokuz Eylül Üniversitesi'ne rektör olarak atanan Nühket Hotar ise ikinci örnektir (yakın tarihte yeniden atanmıştır). Üçüncü örnek ise rektörlerin makamlarını devir alırken Kur'an okutmaları ya da kendilerinin okumalarıdır. Böylesi bir devir teslim töreninin yapılabiliyor olması bile üniversitelerimizin geldiği hali örneklemek için yeterlidir. TÜBİTAK'ın desteklediği bilim dışı dinci projeler,

bazı devlet üniversitelerinin dünyanın en iyi İslami Üniversiteleri listesinde yer alıyor olması⁴³, dekan ya da anabilim dalı başkanı olmak için liyakat değil rektöre ve iktidara sadakatin gerekmesi de bize üniversitelerde laikliğin son kırıntılarının da bitirildiğini göstermektedir.

Üniversite Eğitiminde, Kadrolarında, Etkinliklerinde Bilimsel Liyakat Yerine İslamcılığın Öne Çıkması

AKP iktidarının iki ideolojik aygıt olan din ve eğitimi; ordu, polis ve yargıyla destekleyerek yoğun bir biçimde kullandığı bilinmektedir. Bir yandan dini yapıları ve onların etkinliğini artırırken bir yandan da eğitimi kontrol altına alarak dincileştirmektedir. Bu kontrol altına alış hem bir önceki başlıkta belirtildiği gibi üniversite yönetimlerinin ele geçirilmesiyle hem de üniversitelerce verilen adrese teslim ilanlarla liyakatsiz biçimde doldurulan kadrolarla gerçekleştirilmektedir. Bunun son örneği Boğaziçi üniversitesinde görülmüştür. Önce kayyum (Bulu ve İnci) rektörler getirilmiş sonrasında çeşitli fakülteler kurularak buraya yandaş öğretim elemanları atanmıştır. Sonrasında da üniversitede ders veren ilerici öğretim elemanlarının ders vermeleri ve kampüse girişleri engellenmiştir.

Kendisine 'hizmet örgütü' diyen, 15 Temmuz sonrasında FETÖ olarak adlandırılan cemaatin okul ve üniversitelerine "paralel bir eğitim sistemi kurmak istedikleri" iddiasıyla el konmuş olsa da buralara doldurulan başka tarikat ve cemaatlerin mensupları, eğitime el atan tüm İslamcı vakıfların da tıpkı söz konusu cemaat gibi paralel bir eğitim sistemi (AKP'den yana ve Cumhuriyet'e karşıtlık üzerinden) kurarak bu sistemi normalleştirmeye çalıştıkları açıktır. Gerek bu vakıfların üniversitelerinde gerekse yuvalandıkları devlet üniversitelerinde gericiliği çeşitli başka yöntemlerle de yaygınlaştırmaya çalışmaktadırlar.

Bu yöntemlerden bir tanesi de üniversitelerde açılan fakülteler, bölümler, yapılan kongreler, sempozyumlar, toplantılar ve gerici vakıf ve demeklerin davet edildiği dersler, seminerler ve çeşitli etkinlikler aracılığıyla bilimin İslamlaştırılmasının yolunun açılmasıdır. Türkiye'de imam ve hatip yetiştiren (kız çocuklarını eğitime alıp yetiştirmeyen) onca ortaokul ve lise düzeyinde eğitim veren kuruluş ve ek olarak yine bu raporda sözünü ettiğimiz onlarca medrese ve Kur'an kursu varken üniversitelerin isimlerine 'İslam' ibaresinin eklenmesi, sürekli ilahiyat ya da yeni ismiyle İslami İlimler fakültelerinin ve bölümlerinin açılması bize bilimden uzaklaşmayı ne kadar önemsediklerini göstermektedir.

YÖK'ün internet sayfalarına bakıldığında⁴⁴ Türkiye'deki üniversitelerde 110 adet İlahiyat Fakültesi ve 52 adet İslami İlimler Fakültesi (örgün ve ikinci öğretimler dâhil) olduğu görülmektedir. Bunların büyük çoğunluğu devlet üniversitelerindedir (150 si devlet 12'si vakıf). Vakıf üniversiteleri bünyesindeki bu sayı söz konusu kuruluşların daha karlı ve daha fazla talep olan bölümlere yönelmelerindedir. Birkaç yıl önceye kadar üniversite açmak için kurulması zorunlu fakülte olan Fen- Edebiyat Fakültesi sayısına bakıldığında ise toplam sayının 187 olduğu görülecektir. Yani sadece 25 fazla. Bu demektir ki ülkemizin en çok İslami ilimler bilginine! ihtiyacı vardır.

Üniversitelerin düzenlediği çeşitli sempozyumların isimlerine bakıldığında her konunun din ile ilişkilendirilerek bilim dışı ve laiklik karşıtı bir algı yaratılmaktadır. Örneğin:

- "Din ve Erdemlilik Sempozyumu" Giresun Üniversitesi
- "Metaverse ve Din Sempozyumu" Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
- "İslam ve Model İnsan Sempozyumu" Sütçü İmam Üniversitesi
- "İslam Dünyası ve Üniversiteler Sempozyumu" Artuklu Üniversitesi
- "İslam, Modernite ve Gençlik Sempozyumu" Bülent Ecevit Üniversitesi

- “İslami ve İnsani Araştırmalar Sempozyumu” Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
- “Felsefe ve İslami İlimler Sempozyumu” Bingöl Üniversitesi (Felsefe ve dinin bir ve aynı olduğu algısının güçlendirilmesi ve felsefe bölümlerinin İslamlaştırılması çabalarının sonuçlarıdır).

Sempozyumların dışında çeşitli üniversitelerin öğretim elemanlarının da medyada verdikleri demeçlerde ve ifadelerde üniversite öğrencilerinin çağdaş yaşamlarının kısıtlanmaya çalışıldığı ve özellikle kullandıkları İslami söylemle kadın düşmanlığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin: Geçtiğimiz günlerde Sakarya Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Ebubekir Sofuoğlu Akit TV'de katıldığı bir programda üniversite öğrencilerinin kaldıkları yerlerin "neredeyse fuhuş yuvası" olduğunu söyleyerek yetişkin insanların yaşam biçimine ne kadar kolay müdahale edilebileceğini göstermiştir. Yurtların kadın ve erkek yurtları olarak ayrılmasıyla başlayan; laik bir ülkede ve üniversitede öğrencilerin yaşam biçimine dinci müdahalelerde bulunulması ve laikliğin din düşmanlığı olarak benimsetilme çabaları yazık ki sonuç vermiştir.

Yine, kendini 'hoca' olarak tanıtan bazı gericilerin eğitimi hedef alarak okullarda dinden uzaklaştığını söylemesi ve "Okuyan insan sayısı arttıkça kafir sayısı artıyor, Üniversite gençliğine sokaklarda sorun 'Allah'a inanıyor musun?' diye. 'Ben Allah'a inanmıyorum' veya 'Şüphelerim var' gibi şeyler söylerler" ifadeleri de eğitimde özellikle üniversitelerde laiklik düşmanlığını güçlendirme çabalarıdır. Laiklik düşmanlığı, demokrasi, özgür düşünce ve insanlık düşmanlığıdır.

Üniversiteye Giren Öğrencilerin Altyapısının Bilimsellikten Uzak Hurafelerle Kurulmuş Olması

Türbanlı öğrencilerin üniversiteye girmesi ve üniversite kampüslerine cami yapılması ile başlayan kampüsleri İslamlaştırma projesi son hızla ilerlemektedir. Sıbyan mekteplerinden başlayarak, 4+4+4 ile İmam Hatip Liselerinin sayısını artırmakla, öğrencilerin bu okullara mecbur bırakılmasıyla ve son yirmi yılda uygulanan daha pek çok gerici taktikle toplumsal yapının dincileştirilmesi (elbette karıştını da yaratarak) becerilmiştir. Böyle bir eğitimle üniversiteye gelen kişiler laiklikten ve bilimsellikten uzak bir yaşamı normalleştirmekte, ne yazık ki üniversiteler de bu anlayışı değiştirememektedir. Eskiden üniversiteye gelen öğrenciler ne kadar gelenekçi bir yapıdan gelseler de üniversitede daha çağdaş, daha bilimsel bir yapıyla karşılaşılıyor ve gelişme olanağına sahip olabiliyorlardı. Günümüzde böyle bir yapının olmaması üniversitenin toplumu dönüştürme, daha ileriye götürme görevinin de gerçekleştirilemediğini göstermektedir.

Üniversitelerde İslami ilimler dışında herhangi bir alana önem verilmemesi (tıpkı DİB bütçesinin MEB'den fazla olması gibi) temel bilimler, beşeri bilimler ve güzel sanatlar dallarında eğitimin de zayıflamasına neden olmaktadır. Oysaki bu alanlar, Rifat Okçabol'un da belirttiği gibi "bireyin insancillaşım toplumsallaşmasına, vicdan sahibi olmasına, laikliğin, barışın ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerini anlamasına yardımcı oluyor. Bu konuları içselleştirenler, yalana-dolana-talana yeltenmiyor, insanın ve doğanın değerini daha iyi anlıyor. ...Bireyin özgürleşmesine, kendi egemenliğinin ayırımına varıp ümmet ya da kul değil yurttaşa dönüşmesine yardımcı oluyor. Özgürleşen bireyin kendini sömürmesi ya da başkalarını ve doğayı sömürmesi olasılığı da azalıyor."⁴⁵

Sonuçta, ortaöğretimdeki gibi sadece okula gidip gelen herhangi bir sosyal, sanatsal ya da siyasal etkinlikte bulunması engellenen üniversite öğrencileri ile üniversiteleri işçi sınıfını düzene uygun biçimde yeniden üretmenin aracı haline getiren piyasacı zihniyet; tarikat ve cemaatler aracılığıyla gericilik ağı içine de sokulmuş durumdadırlar. Bu durumla mücadele etmek isteyenlerin üzerinde kurulan sosyal, yasal ve polisiye baskılar öğrencileri yıldırmakta, yaşamdan koparmakta ya da başka ülkelere kaçırmaktadır.

Bu durumda bizim mücadelemiz; bütün üniversite mevzuatının laik, bilimsel, kamusal ve demokratik bir hale dönüştürülmesi, sermayeye, tarikatlara, cemaatlere, vakıflara aktarılan kamu kaynaklarının kesilmesi, üniversitelerde ve tüm eğitim sisteminde çağdaş, bilimsel ve laik bir yapının inşa edilmesi için seferberliktir. Mücadelemiz, gerici akademik kadroların üniversiteden uzaklaştırılması, üniversitede akılcı, bilimsel, hurafelerden uzak, yaşama sevincine kavuşmuş, bilimsel merakla sahip öğrencilerin sosyal, siyasal ve kültürel faaliyetleri ile donatılmış bir yaşamın yeniden başlatılması için olmalıdır

SONUÇ YERİNE

Bütün bu veriler ve gerçeklerin ortaya koyduğu durum açıktır;

Sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda yürütülen özelleştirme ve piyasalaştırma saldırısı ile dinci gerici toplumsal dönüşüm bir arada yürütülmekte, biri birine alan açacak bir mekanizma olarak işlemektedir. Eğitimde özelleştirme piyasalaştırma ile dinci gerici kuşatma bütünlüklü bir saldırdır.

Toplumu sermaye diktatörlüğü için teslim alabilmenin yolu dinci gerici bir kuşatma ve toplumsal dönüşümden geçmektedir ve bunun en etkili alanlarından biri eğitimidir.

Eğitim üzerinden toplum ve gelecek kuşaklar, piyasacı, rekabetçi, kariyer ve bireysel kurtuluş odaklı kültürel bir formasyona doğru itilirken, aynı zamanda dinci gerici bir ideolojik kuşatmayla sermayeye boyun eğecek bir dönüşüme tabi tutulmaktadır. Böylece, eşitsizliğin, buradan kurtuluş için ise rekabetin ve girişimciliğin tek yol olduğu, dolayısıyla tek gerçeğin kapitalizm ve onun işleyiş mekanizmaları olduğu müfredatın ana hattını oluşturmaktadır. Böylece eşitsizlikler bir mutlaklık olarak kabul edilirken emekçi ailelerin çocukları küçük yaşlarından itibaren ucuz işgücü olarak emek piyasasına fırlatılmaktadır.

Eğitimde özelleştirmenin ve kamu hizmeti olması gereken bütün toplumsal hakların piyasa kalemi haline gelmesi bir ön kabul olarak algılanmaktadır.

Siyasi iktidarın 20 yıldır eğitim alanında yürüttüğü uygulamalar, beceriksizlik değil, bilinçli bir politikalar bütünüdür. Bu uygulamaları “yap-boz tahtası” ve/veya “beceriksizlik” olarak adlandırmak sermaye sınıfının ve onun temsilcisi olan siyasi iktidarın hedefini gözden kaçırmaya neden olmaktadır.

Biz, okulu sermayeye ucuz işçi yetiştiren bir süreç olarak değil, yurttaşı yaşama hazırlayan bir gelişim süreci olarak görmeye ve nitelikli, bilimsel, laik, kamusal eğitimi savunmaya devam edeceğiz. Laiklik nasıl ki çağdaş, eşit, adil, insanca bir yaşamın teminatıdır, laik ve bilimsel eğitim de taassuptan kurtulup Aydınlanma Devrimi'ni ayakları üzerinde kaldırmanın ve geleceğin aydınlık, düşünen ve üreten nesillerini yaratmanın da yegâne yoludur. “Yeni Dünya Düzeni” denen kapitalizme ve sermayenin dayattığı dinci-piyasacı eğitim sistemine karşı koyabilmek kamusal bir hak olan laik, bilimsel eğitim sistemini savunmaktan geçmektedir.

Bu doğrultuda:

- İmam Hatip Okulları ve Proje İmam Hatipler kapatılmalı, İlahiyat Fakültelerinin sayısı azaltılmalıdır.
- Medreseler, sıbyan mektepleri, Kur'an kursları ile Diyanet Akademisi kapatılmalıdır.
- Özel okullar ile vakıf okulları devletleştirilmelidir.

- Eğitim her düzeyde laik, bilimsel, nitelikli, tam gün ve parasız kamu hizmeti olarak bütün topluma sağlanmalıdır.
- Zorunlu din dersleri iptal edilmelidir.
- 4+4+4 eğitim sistemi sonlandırılmalı, 11 yıllık zorunlu, kesintisiz eğitim sistemi hayata geçirilmelidir.
- Okul öncesi özel ve vakıf-dernek adı altındaki tarikat ve cemaatlere bağlı anaokulları ve kreşler devletleştirilmelidir. Her mahalle ve işyerinde kadın-erkek toplam çalışan sayısına göre kreşler açılmalı, okul öncesi eğitim nitelikli ve ücretsiz olarak bütün topluma eşit biçimde sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın tarikat ve cemaat uzantısı kuruluşlarla yaptığı bütün protokoller iptal edilmelidir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı ile tarikat ve cemaatler kapatılmalı, eğitimdeki bütün müdahaleleri iptal edilmelidir.
- Türkiye Maarif Vakfı kapatılmalı, bütün varlıkları ve işlevleri MEB'e devredilmelidir.
- Öğretim Birliği Yasası (Tevhîd-i Tadrîsât Kanunu) hayata geçirilmelidir.
- Her düzeydeki köy okulları ve yatılı okullar yeniden açılmalı, eğitimde coğrafi eşitlik sağlanmalıdır.
- Özel yurtlar ile Diyanet, vakıf ve dernekler bünyesindeki bütün öğrenci yurtları devletleştirilmeli, bütün öğrencilere ücretsiz, nitelikli barınma kamu hizmeti olarak sağlanmalıdır.
- Özel Üniversiteler ile Vakıf Üniversiteleri'ne el konmalı, sermayenin ve tarikat-cemaatlerin üniversitelerdeki her türlü faaliyeti ve müdahalesi yasaklanmalıdır. YÖK kapatılmalı, üniversiteler bilimsel, akademik kurumlar haline getirilmelidir.
- Mesleki, teknik ve sanat okullarının piyasa ile ilişkisi kesilmeli, öğrencilerin staj adı altındaki sömürüsüne son verilmelidir.
- Bütün okullarda çocukların gelişim döneminde ihtiyaç duydukları süt ürünleri, protein, yeşil sebze, meyve, karbonhidrat gibi temel besin maddelerini içeren ara öğün ve öğle yemeği gibi beslenme olanakları ücretsiz olarak sağlanmalı, Okul Sütü uygulaması yeniden başlatılmalıdır. Bütün okullarda öğrencilerin bedensel gelişimleri için spor salonları ve olanakları yaratılmalıdır.
- Öğrencilerin fiziksel gelişimleri bilimsel yollarla takip altına alınmalı, tüm öğrencilere sağlık kuruluşları ile işbirliği yapılarak gelişim taraması yapılmalıdır.

İlerici Kadınlar Derneği

Eğitim Komisyonu

Dr. Akasya Kansu Karadağ

Aynur Demirli

Dr. Hande Heper

Dr. Semiha Özalp Günal

Umut Kuruç

Yeliz Toy

NOTLAR

¹ <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/03/3-Kasim-2020-Tarihli-Gorusme.pdf> s:17

² https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460

³ <https://www.turkiyeegitim.com/ozel-İmam-Hatip-okullari-neden-acilmiyor-57758h.htm>

⁴ 2022/23 Eğitim-Öğretim Yılı Başında Eğitimin Durumu, Eğitim-Sen, 12 Eylül 2022, s. 10

-
- ⁵ <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/sayfa/57/istatistikler>
- ⁶ <https://www.birgun.net/haber/yatili-okul-sayisi-10-yilda-eridi-374417>
- ⁷ <https://www.egitimibursa.org.tr/HaberDetay/OGRENCILERDE-SAGLIKLI-BESLENME-DUZEYI-ARASTIRMASI-.html>
- ⁸ <https://www.fatihmedreseleri.org.tr/sayfa/islami-egitim>
- ⁹ <https://www.erenlervakfi.org/egitim/anaokulu-ve-sibyan/>
- ¹⁰ <https://www.a3haber.com/2020/09/22/baba-isyan-etti-milli-egitim-cocuklarimi-ismailaga-cemaatinin-elinden-alamadi/>
- ¹¹ [https://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/MEB-\(%C3%96rg%C3%BCn%E4%9Fitim-%C4%B0statistikleri.pdf](https://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/MEB-(%C3%96rg%C3%BCn%E4%9Fitim-%C4%B0statistikleri.pdf)
- ¹² https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf
- ¹³ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633>
- ¹⁴ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/182-bin-cocuk-kuran-kursunda-1830056>
- ¹⁵ https://www.istanbulgercegi.com/diyanetin-4-6-yas-kuran-kurslari-cocuklara-uygun-degil_188616.html
- ¹⁶ <https://www.evrensel.net/haber/335261/sibyan-mektebinin-korkunc-dunyasi>
- ¹⁷ <https://www.birgun.net/haber/kiz-cocuklari-egitim-disi-kaldi-364177>
- ¹⁸ <https://www.egitimi.org.tr/guncel/sendika-haberleri/degerler-egitimi-adi-altinda-okullar-cemaatlere-teslim-ediliyor1514#.Y6yZ5XZBw2>
- ¹⁹ <https://www.birgun.net/haber/karanlik-dunya-bir-cocugu-yuttu-tarikat-karanliginda-henuz-6-yasinda-412258>
- ²⁰ <https://www.birgun.net/haber/egitim-politikasini-onlar-belirliyor-milli-egitim-degil-tarikat-yuvasi-223504>
- ²¹ https://mtegm.meb.gov.tr/protokol_listesi.php
- ²² https://www.youtube.com/watch?v=-m9NL8xz_Hw
- ²³ https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- ²⁴ I. Özgür (2012), *Islamic Schools in Modern Turkey Faith, Politics, and Education*, Cambridge University Press, s.50.
- ²⁵ I. Özgür (2012), *Islamic Schools in Modern Turkey Faith, Politics, and Education*, Cambridge University Press, s.41.
- ²⁶ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-imam-Hatip-sadece-bir-okul-degildi-435136>
- ²⁷ <https://www.dha.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-imam-Hatip-demokrasinin-standardini-gosteren-bir-mihenk-tasi-olmustur-1854252>
- ²⁸ <http://sodev.org.tr/wp-content/uploads/2020/07/sdgcimamhatip.pdf>
- ²⁹ <https://www.evrensel.net/haber/408774/meb-istatistikleri-imam-Hatip-liselerinin-sayilari-artti-ama-ogrenci-sayisi-dustu>
- ³⁰ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/okullari-imam-Hatip-lisesine-donusturulen-ogrencilerden-eylem-40227805>
- <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/velilerin-eylemi-ihl-olacak-okulda-tasinmayi-durdurdu-117401>
- ³¹ <https://www.evrensel.net/haber/408774/meb-istatistikleri-imam-Hatip-liselerinin-sayilari-artti-ama-ogrenci-sayisi-dustu>
- ³² <https://www.birgun.net/haber/meb-in-onceligi-yine-imam-Hatip-358398>
- ³³ meb.gov.tr
- ³⁴ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59952350>
- ³⁵ <https://ilerihaber.org/icerik/baslik-75965.html>
- ³⁶ <https://www.gazeteduvar.com.tr/cemaat-yurdunda-istismara-48-yil-hapis-cezasi-haber-1552564>
- ³⁷ <https://www.odatv4.com/guncel/cinsel-istismarin-yasandigi-suleymancilarin-yurdu-hakkinda-karar-11081838-144420>
- ³⁸ <https://onedio.com/haber/siddet-istismar-olum-tarikat-yurtlarindan-yakin-gecmise-damga-vuran-unutulmayacak-olaylar-1056817>

---

³⁹<https://www.birgun.net/haber/tarikat-yurdunda-12-yasindaki-cocuga-defalarca-tecavuz-uzerini-kapatmaya-calismislar-281690>

⁴⁰<https://www.gazeteduvar.com.tr/kuran-kursunda-olen-cocugun-babasi-konustu-bizimle-uzlasmak-istediler-haber-1534533>

⁴¹ <https://tele1.com.tr/cemaat-yurdunda-vahset-ogrencinin-basini-kesip-gogsunun-uzerine-koydu-521518/>

⁴²<https://politeknik.org.tr/akp-istanbulu-yagmaliyor-gerici-universiteler-sahlanarak-geliyor/>

⁴³<https://xscholarship.com/tr/best-islamic-universities-2021/>

⁴⁴ www.yok.gov.tr

⁴⁵<https://www.yeniulke.com.tr/2022/rifat-okcabol-ile-soylesi-sermaye-ve-universiteler-4947/>